

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

هامل : متن قوانین - تصویب نامه ها - صورت مفصل مذاکرات مجلس شورای ملی - مذاکرات مجلس سنا
اخبار رسمی - فرامین - انتصابات - آئین نامه ها - بخشنامه ها - آگهی های رسمی و قانونی سؤالات

۴ شنبه ۱۰ آبان ماه ۱۳۲۹

سال ششم - شماره ۱۶۵۹

۱۹۴۵

شماره مسلسل ۷۳

دوره شانزدهم قانونگزاری

دکتر هدایتی - در نطق بنده در صورت

جلسه اغلاط فحشی موجود است اگر اجازه بفرمائید
تصحیح بکنم و بدم.

رئیس - تصحیح کنید و بدهید آقای مدلل
(مدلل - راجع به عصر سه شنبه است) اجازه بفرمائید
صورت جلسه اش حاضر شود. و دیگر نسبت بصورت
جلسه فرمایشی نیست ۱ (اظهاری نشد) صورت مجلس
صبح سه شنبه تصویب شد. امروز دنیا له استیضاح است
ضمناً ۱ دوازدهم هم از سنا برگشته است بمجلس
شورای ملی خواستم آقایان تذکر بدهم که جلسه در
آخر از اکثریت نیفتد (جمعی از نمایندگان - همین
حالا رأی بگیری) مگر آقایان موافقت بفرمایند چون
وقتی استیضاح است مطابق آئین نامه هیچ چیز دیگر
نباید در دستور باشد اگر آقایان موافقتند همین آآن
اینکار را بکنیم. قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد)

ریاست محترم مجلس شورای ملی - در جواب نامه
شماره ۶۴۹۱ - ۲۶ - ۷ - ۲۹ راجع به لایحه اجازه
پرداخت یکدوازدهم حقوق و هزینه کل کشور در مهر
ماه ۱۳۲۹ که برای اظهار نظر بمجلس سنا ارسال
شده بود در جلسه روز چهارشنبه ۲۶ مهرماه ۱۳۲۹
فوریت آن مورد قبول واقع و رأی قطعی بمجلس
روز پنجشنبه ۲۷ مهر ۱۳۲۹ موکول گردیده در
جلسه مزبور با اظهار نظر موافق لایحه یکدوازدهم
همینا بتصویب مجلس سنارسید.

رئیس مجلس سنا - سید حسن تقی زاده
رئیس - اخذ رأی می شود بلائحه ۱ دوازدهم
عده حاضر ۷۸ نفر (اخذ واستخراج آراء بعمل آمد
و نتیجه بشرح زیر از طرف مقام ریاست اعلام گردید)
اسامی رأی دهندگان

آقایان : ایریشم کار - فرهودی -
اردلان - ناصر صدری - مجتهدی - آشتیانی
زاده - فرامرزی - دکتر معظمی - شبانی
دکتر هدایتی - قاسم فولادوند - حکیمی -

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۷۳

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز پنجشنبه ۲۷ مهر ماه ۱۳۲۹

فهرست مطالب :

- ۱ - تصویب صورت مجلس
 - ۲ - تصویب ۱ دوازدهم بودجه مهرماه
 - ۳ - طرح استیضاح از طرف آقایان دکتر مصدق و دکتر علوی
 - ۴ - بیانات آقای نخست وزیر
 - ۵ - جواب آقایان استیضاح کنندگان (صالح - مکی - حائری زاده - دکتر مصدق - دکتر هدایتی - جمال امامی - دکتر مصدق ۶ - تصویب پیشنهاد رأی سکوت درباره استیضاح ازدولت
 - ۷ - تعیین موقع دستور جلسه بعد - ختم جلسه
- مجلس ساعت ده و ده دقیقه صبح بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید
- ۱ - تصویب صورت جلسه صبح سه شنبه
رئیس - صورت مجلس سه شنبه حاضر بود
و توزیع شده عصر حاضر نیست آقایان راجع بان
نظری دارند (اردلان - بنده عرضی دارم)
بفرمائید
- اردلان - صورت غائبین جلسه عصر قرائت
نمودند. یک سؤالی هم کرده بودم تقدیم مقام
ریاست می کنم.
- رئیس - چون فوق العاده است مطابق آئین
نامه جریمه تعلق نمیگیرد. آقای دکتر بقائی
دکتر بقائی - گرچه صورت جلسه فوق العاده
عصر سه شنبه منتشر نشده عرض کنم یک موضوعی بود
- که تذکرش لازم بود بنده پیشنهادی داده بودم که از
این اعتبارات یک میلیون ریال بکدهش تخصیص باستان
کرمان داده شود و راجع بان چون بنده مسترد نداشتم
ورأی هم گرفته نشد خواستم تذکر بدهم که جناب
آقای رئیس اقدام لازم را بفرمایند.
- رئیس - مسترد شد و رأی گرفته نشد.
- دکتر بقائی - عصر سه شنبه.
- رئیس - صورت جلسه عصر سه شنبه که منتشر
نشده است. آقای فقیه زاده.
- فقیه زاده - راجع بصورت جلسه عصر
سه شنبه است.
- رئیس - آن که حاضر نیست. آقای دکتر هدایتی

امامی امیری - اورنگ - موسوی - وهابزاده
گنجی - حیدیه - یابری - دولتشاهی -
ظفری - تقة الاسلامی - بهجانی - دکتور
جلالی - گودرزی - اسلامی - ابتهاج -
ارباب - افشار - دکتور نبوی - دکتور بقای
دکتور مصدق - معکی - نریبان - صالح -
حائری زاده - ناظرزاده کرمانی - مهدوی -
سود آور - مکرّم - جمال امامی - دکتور
مجتهدی - نورالدین امامی - موسوی - عباسی -
صاحب جمع - فقیهزاده - قرشی - صفائی -
دکتور کاسی - غضنفری - هرب شبیانی - دکتور
هلوی - دکتور راجی - ممدل - دکتور کیان - حکمت
میر حسینی - قهرمان - برومند - دولت آبادی -
سالار بهزادی - دکتور طاهری - مخبر فرهنگ -
کهید - شکرانی - رفیع - امیر نصرت اسکندری -
رضوی - منصف - شادلو - آبخار - ارباب گیو -
ذوالفقاری - دکتور برال - کور افلیسی - بوداغیان
فولادوند - دکتور سید امامی - دکتور طباطبائی
رئیس - از ۸۴ نفر سده حضار لایحه یک
دوازدهم ۲۳۴ رأی تصویب شد - قبل از دستور چند
نفر از آقایان تقاضای نطق قبل از دستور کرده اند
(جمعی از نمایندگان - دستور) ولی چون قبل از تعطیل
است و استیضاح مطرح است اجازه بفرمائید نامانند برای
بند . آقای دکتر مصدق

دکتر مصدق - قبل از شروع به بیاناتم
از آقای سید رزم آرا یک سؤال می خواستم بکنم
و آن این بود که اگر شما باقر داد ساعد - کس
موافق بودید چرا بمجلس آمدید و روز استیضاح معین
کردید چرا وقت مجلس و وقت ما را خراب کردید
همان روزی که شما را استیضاح کردند می بایست
بگوئید که من باین قرارداد موافقم چون استیضاح
برای این بود که شاقانوں ۱۳۲۶ در خصوص استیضاح
حقوق ملت ایران اجرا نکرده ویدی وقتی که شما باقر داد
موافق باشید فهر آقیمه دارید که از این قرارداد ضرری
بهیچوجه برای ملت ایران نیست و ملت ایران ضرری
ندارد که شما بخواهید حقوق ملت ایران را استیضا
کنید اگر شاجواب این سؤال بنده را بفرمائید کار من
را بگذردی سبکت می کنید و اگر نمی فرمائید اشکالی
ندارد هر ایشم را عرض میکنم

قبلا شرح مختصری از اوضاع دوره دیکتاتوری
که فرار داد داری تمديد شد عرض میکنم و به ضرری
که از تمديد امتیاز عاید ملت ایران شده است
بعد از شکست جمهوری روزی مرحوم حاج رحیم
آقا قزوینی نزد من آمد و گفت دیروز در سمد آباد
بودم حضرت اشرف فرمودند حاجی من می خواهم
که سیبونی از مستوفی الممالک - مشیرالدوله - تقی زاده
و دکتور مصدق تشکیل دهم و با آنها در مسائل مهمه
مملکت شور کنم .

من گفتم چرا حاج مغیر السلطنه نباشد فرمود
اوهم باشد ضرری ندارد شما اول بروید دکتور مصدق
را به بینید اگر موافقت نمود سایرین را هم ملاقات کنید
و بعد از نتیجه مرا مطلع نمائید این است که اول باشما
داخل مذاکره بشوم .

بعاجی گفتم برای ما کمال افتخار است که
طرف شود حضرت اشرف واقع شویم بادیگران هم
مذاکره نموده و جلسه در یکی از شعبهای بعد در منزل

حضرت اشرف منمقد گشت
بهیچي است که در جلسه اول صحبت زیادی نشد
و تشکیل جلسه بعداً حضرت اشرف بمنزل من معول
کرد در آن جلسه هم مقصود خود را اظهار ننمود ولی
در جلسه سیم که منزل مرحوم مشیرالدوله تشکیل گردید
فرمود من می خواهم بمملکت خدمتی بکنم و شمامی -
دانید که باین اوضاع از بقای خود اطمینان ندارم
شما باید بمن تأمین بدهید تا من بتوانم خدمت خود را
بمملکت ادامه دهم

فرمای آنروز مرحوم داور بمجلس آمد و اشاره
بمذاکرات شب قبل کرد و تقاضا نمود که سیبونی برای
تأمین نظریات رئیس دولت تشکیل شود این کار شد
مرحوم مستوفی و من بصوت کبیسیون انتخاب شدیم
مرحوم داور قانون اساسی را ورق میزد و بسیار فکر
میکرد و قتی که باصل پنجاهم رسید گفت چطور است
که مجلس شورای ملی حضرت اشرف را فرمانده
کل قوا بکنند تا مقامشان ثابت و نظریاتشان
تأمین شود

چون من گفتم که فرمانده کل قوا حق پادشاه
است و می دانست بآنچه گفته ام عمل میکنم جلسه
را برهم زد

در همان جلسه دهنوی از مرحوم محمد حسن میرزا ولیعهد
رسید که ما را برای عصر آن روز در قصر بلور دعوت
سکرد موقع شرفیابی گفت بسیار خوشوقتم که شما
اشخاص بیغرض طرف شور رئیس الوزراء واقع شده
اید و من گله ای دارم که می خواهم بوسیله شما
آنرا رفع کنم

و آن گله این بود که یکی از روزنامهها که اگر
اشتباه نکنم (نجات ایران) بولیه بد نوشته بود
ولیه بد میگفت اگر روزنامه آزاد است چرا تکذیب
مرا درج نمیکند اگر سانسوز است چرا میکندازند
بولیه بد مملکت توهین کند .

از آنجا خارج شدیم و مرحوم مستوفی در همان
راه روحانی قایو جلسه را استاده تشکیل داد و از
من خواهش نمود که در این کار وارد شوم و نظر ولیه بد
را تأمین کنم .

از رئیس دولت وقت خواستم فردا آن روز که
جمعه بود مرا پذیرفت و بعضی ورود گفت دیروز
کجا بودید عرض کردم همانجا که خودتان میدانید
فرمود می دانم کجا بودید ولی چه خبر بود عرض کردم
بسیار خوشوقتم که بین ما کسی جاسوس نبود .

پس از شرح واقعه گفتند باین آقایان بگوئید که
این هیئت شوری از این ساحت منحل است و من خندیدم
فرمود چرا میخندید عرض کردم برای اینکه حضرت
اشرف نظامی بودید و نظامی یا آمر است یا مأمور
و حد وسط ندارد اگر آقای محمد قلی خان رئیس
تویخانه بفرمائید شلیک کن او حق ندارد داخل در
مذاکره شود و نظریاتی راجع به نیک و بد امر
اظهار کند من میدانستم که این جلسه دوام نمی کند
و اکنون خوشوقتم که آنچه پیش بینی میکردم تحقق
پیدا کرد (و باز وقتی که مرحوم مستوفی الممالک
میخواست رئیس الوزراء بشود بمنزل من آمد و هر قدر
اصرار کرد وزارت خارجه را قبول کنم ننمودم ایشان
وارد کار شدند و پس از مدتی که اخلاشان بادیکتاتور
نگرفت از کار کناره گیری کردند چونکه نظر شاقمید
این نبود که با مستوفی الممالک و امثال او همکاری

کنند بلکه مقصودشان این بود که بیامه بفرمانند
من آن کسی هستم که مستوفی الممالک و امثال او بمن
تعظیم می کنند .

مرحوم مستوفی الممالک قبول کار نمود ولی نکشید
که استعفا کرد و من کدر سمد آباد باغ خانم ممد السلطنه
خواهرشان رفتن میدانید بن چه گفت فرمود بهجاج
مغیر السلطنه (رئیس الوزراء بعد) گفتم من تا چانه ام
بگل فرو رفت شما مواظب باشید که تفریق تان در
لجن فرو نرود .

از این مرایض و اطاله کلام مقصود این است آنهاییکه
س نشان وفا نمی کنند بدانند که در دوره دیکتاتوری
وزراء نمایندگان مجلس نه تنها از شخص شاه بلکه
از رئیس شهر بانی هم ملاحظه داشتند و آنچه شهر بانی
دستور میداد بدون تخلف اجرامی کردند .

خوب بخاطر دارم که در دوره پنجم و ششم تقنینیه هر وقت
که دولت لایحه ای پیشنهاد میکرد و نمایندگان
نیخواستند بآن رأی بدهند موقع طرح آن سرتیب
محمد خان در گاهی رئیس نظریه در مجلس حاضر و
حضور او سبب میشد که نمایندگان بدون شور و بحث
زیاد لایحه را تصویب کنند و همچنین شرفیابی نمایندگان
در روزهای دوشنبه پیشگاه شاهنشاه از این جهت مقرر
شده بود که در آن روزها شاهنشاه فقط اشاره ای
بکنند و آنها در مجلس لایحه دولت را تصویب کنند .
با این حال وزراء و وکلان نمیتوانند بعنوان نبودن
آزادی خود را تیرنه کنند چونکه آنها مجبور نبودند
کار قبول کنند تا اینکه نسبت بمملکت خیانت کنند
الامتناع بالاختیار لایثافی الاختیار .

قرارداد ۱۹۳۳ و تمديد مدت
وقتی که دولت امتیاز داری را الفاه نمود شهر
طهران برای موفقیتی که نصیب دولت شده بود
چراغانی کرد روزی مرحوم مشیرالدوله بدین من
آمد و فرمود چقدر تقی زاده مرتکب خط و خطا
شده است الفای امتیاز بدون زمینه صلاح نبود اگر
شرکت نفت به راجع بین المللی مراجعه کند چون
قضات بین المللی بیشتر جنبه سیاسی دارند تا جنبه
قضائی ممکن است در آنها اعمال نفوذ کنند و دولت
محموم شود .

دولت انگلیس از کمیانی حمایت نمود و بایران
مهلت داد اگر تا یک هفته مراسله ای که بکمیانی نوشته
بود مسترد نکند موضوع را در دیوان د داوری
بین المللی لاهه مطرح کند و نظر باینکه بر طبق ماده
۳۶ اساسنامه صلاحیت دیوان مزبور در مسائلی است
که طرفین بآن رجوع کنند و دولت ایران که مراجعه
نکرده بود دیوان مزبور نمیتوانست دخالت کند لذا
باستناد ماده ۱۵ اساسنامه جامعه ملل که هر وقت
اختلافی بین اعضاء جامعه روی دهد و اختلاف بعدی
برسد که بقطع روابط منجر شود شورا باید دخالت
کند دولت انگلیس بشورای جامعه ملل مراجعه کرد
و در ۱۸ دسامبر ۱۹۳۲ رئیس شورای جامعه
ملل تلگرافی بدولتین نمود و آنها را باحتراز آزر
عملی که موجب تشدید اختلاف شود دعوت کرد .
با اینکه کار بقطع روابط نرسیده بود دولت
ایران هم دعوت شورای جامعه ملل را قبول نمود و
مرحوم داور وزیر هدایه و آقای حسین ملاح رئیس
بانک ملی از طرف ایران و آقای سرساین وزیر خارجه

انگلیس از طرف آن دولت معرفی شدند
شورای جامعه ملل از اصنافی اظهارات نمایندگان
دولتین مذاکرات را بوقت دیگر معول نمود تا آقای
بنش وزیر خارجه وقت و رئیس جمهوری چکسلواکی
که می خواهم عرض کنم دلایل معامله بود مطالعات کافی تر
سکند و گذارش خود را بشورای تقدیم نماید
آقای بنش هم صلاح اینطور دانست که طرفین
با مواد ذیل موافقت کنند و پس از موافقت به تصویب
شورا برسد

(۱) طرفین موافقت نمودند که موضوع را تا
جلسه ۱۹۳۳ در شورا مسکوت بگذارند و در صورت
لزوم در تمديد موافقت نمایند
(۲) طرفین موافقت نمودند که کمیانی فوراً با
دولت ایران داخل مذاکره شود و این موافقت خللی
بادله و بر این آنها نمیرساند
(۳) طرفین موافقت نمودند که باده و بر اینی
که بشورا کتباً و شفاهاً اظهار نموده اند خللی نمیرسد
و چنانچه مذاکرات راجع بامتیاز جدید بلا نتیجه ماند
مطلب دوباره در شورا طرح شود و هر یک از طرفین
آزاد است که از نظریات خود دفاع کند
(۴) یقین است بر طبق قولهایی که در ۱۹ دسامبر
۱۹۳۲ بر رئیس شورای جامعه داده شده تا مدتی که
مذاکرات در جریان است و نیز تا خانه عمل کارها و
عملیات کمیانی در ایران مثل قبل از ۲۷ دسامبر
۱۹۳۲ در جریان خواهد بود
و بین طرفین معرز شد که نه تنها راجع بامور
گذشته بلکه نسبت بامتیاز جدید هم باید مذاکرات
لازمه بعمل آید

مؤلف کتاب سیاست موازنه منفی آقای حسین
سکی استوان در صفحه ۱۷۴ راجع باین دادخواهی
اینطور می نویسد دولت ایران و کمیانی هر دو خوشوقت
و غالب از شورای جامعه ملل خارج شدند کمیانی
خوشوقت بود که می تواند ۳۲ سال دیگر مدت امتیاز
را تمديد کند دولت ایران هم خوشوقت بود که بطرف
فایق شده و امتیاز را الفاه نموده است .

امتیاز داری تمديد و پس از تصویب مجلس
ملاقات دیگری بین من و مرحوم مشیرالدوله روی داد
که در این ملاقات فرمود تصور نباشد آقای تقی زاده
تا این درجه بافکار ما که سالها همکاری کرده ایم بی
احترامی کند
بنده عرض نمیکنم که تقی زاده و امثال او
می توانستند در مقابل شاهنشاه مقتدری مثل اغلب حضرات
رضا شاه مقاومت کنند ولی می خواهم فقط این را
عرض کنم که تقی زاده و امثال او اگر دارای اصل
تابتی بودند باید از قبول کار آنهام کار موثری مثل
وزارت دارائی که در آنوقت میبایست قرارداد نفت
بکندرد خودداری کنند

و اما راجع بخضارتی که از قرارداد داد
۱۹۳۳ بملت ایران رسیده است
بر طبق فقره پنجم از ماده واحده مصوب جامعه
ملل ۲۹ مهرماه ۱۳۲۶ مجلس شورای ملی که بدینقرار
تصویب شده .

« دولت مکلف است در گابه مواردی که حقوق
ملت ایران نسبت بمنابع ثروت کشور اهم از منابع
زیر زمینی و غیر آن مورد تضحیح واقع شده است بخصوص

راجع بنفت جنوب بنظور استیفای حقوق ملی مذاکرات
و اقدامات لازمه را بعمل آورد و مجلس شورای ملی
را از نتیجه آن مطلع سازد »
آقای گلشایین وزیر دارائی وقت بسا کمیانی
وارد مذاکره و نتیجه این شد که قرارداد ساعدوسکس
بمجلس ۱۵ پیشنهاد شود که همین قرارداد العاقبه
است که اکنون دولت بآن تلویحاً موافقت نموده
است بنده این را دیروز صبح نوشته بودم حالاً باید
بگویم تصریحاً و من نمی دانم که جناب آقای نخست
وزیر از ماده ۱۰ آن که می گوید .

« باره امت مقررات این قرارداد مقررات قرارداد
اصلی در کمال قوت و اعتبار باقی خواهد ماند »
اطلاع دارند یانه ؟ زیرا ماده مزبور قرارداد باطل
دوره دیکتاتوری را تنفیذ می کند
توضیحاً عرض میکنم که امتیاز نفت جنوب در
سال ۱۹۰۱ میلادی برای مدت ۶۰ سال بداری
داده شد و در سال ۱۹۶۲ یعنی ۱۲ سال دیگر موعده
آن منقضی است
بر طبق فصل یازده امتیازنامه داری که اینطور
تنظیم شده : « بمدت انقضای مدت معینه این امتیاز
تمام اسباب و ابنیه و ادوات موجوده شرکت بجهت
استخراج و انتفاع معادن متعلق بدولت هدیه خواهد
بود و شرکت حق هیچگونه غرامت از این بابت
نخواهد داشت »
ملت ایران ذیعق است که پس از ۱۲ سال از کلبه
محصولات نفتی در حوزه امتیاز بهره مند شود یعنی
آنچه امروز دولت انگلیس و صاحبان سهام بمیرند نصیب
ملت ایران خواهد شد
بنابر این تنفیذ قرارداد دوره دیکتاتوری سبب خواهد
شد که ملت ایران تا سال ۱۹۹۲ میلادی یعنی مدت
۴۳ سال دیگر در تحت مقررات ظالمانه آن قرارداد
قرار بگیرد و از منافع هنگفت معادن تحت الارضی
خود محروم شود

قرارداد مزبور باطل است برای اینکه طرفین
هر قرارداد باید اول صلاحیت انعقاد آنرا داشته و بعد
هم آزاد باشند و در ماضع تصویب آن اجباری نداشته
باشند و شا خوب میدانید که اکثریت قریب باتفاق
نمایندگان دوره دیکتاتوری نمایندگان حقیقی ملت
نموده و وزراء هم برای انجام وظایف خود آزادی عمل
نداشتند و آقای تقی زاده وزیر دارائی وقت و امضاء
کننده آن قرار داد در مجلس یازدهم اینطور اظهار
کردند : « من شخصاً از اوضاع تمديد مدت نبودم و دیگران
هم نبودند و اگر قصوری در این کار یا اشتباهی بوده
تصییر آلت فعل نبوده بلکه تصییر فعل بوده که بدینصورت
اشتباهی کرد و نتوانست بر گردد او خود هم راضی
بتمديد مدت نبود و در بدو اظهار این مطلب از طرف
حضرات رو بروی آنها به تعاشی و وحش گفت . « سبب
اینکار که بهیچ وجه شدنی نیست می خواهم که ما ۳۰
سال بر گذشتهگان برای اینکار امتت کردیم ۵۰ سال
دیگر مورد لعن مردم و آیندگان بشویم ولی ما بقتدر
در مقابل اصرار تسلیم شد »

چه بسیار از امور دیگر که در مجلس دوره دیکتاتوری
تصویب شده چون بفتح مملکت بوده ملت ایران با
آن مخالفت نکرده است ولی نسبت باین قرارداد که
همه می دانند یکی از همل تشکیل دیکتاتوری و سلب

آزادی از مردم و مجلس شورای ملی برای تنظیم
و تصویب این قرارداد بوده البته ملت ایران با آن
مخالفت است و هر کت نفت هم از تنظیم و امضای
قرار داد ساعد و کس مخصوصاً درج ماده دهم آن
مقصودى نداشته جز اینکه مجلس شورای ملی قرارداد
باطل دوره دیکتاتوری را تلویحاً تصویب و ملت ایران
را افعال کند (صحیح است)

چنانچه حسب سال ۱۹۴۸ میلادی را کشرکت
نفت بشرح ذیل منتشر نموده است :

مالیات بر درآمد انگلیس	۲۸ میلیون لیره
سود صاحبان سهام	۷
حق الامتیاز دولت ایران	۱۰
وجه ذخیره	۱۷
مخارج بهره برداری	۱۷
که جمعاً میشود	۷۹

۷۹ میلیون لیره عایدات شرکت نفت است در سال
۱۹۴۸ ۲۸ میلیون مالیات بر درآمد گرفته شود
سهام ۷ میلیون و ۱۰ میلیون حق الامتیاز میدهند ۱۷
میلیون وجه ذخیره ۱۷ میلیون هم مخارج بهره برداری
وجه ذخیره هم چیزی نیست که از بیرون برود و این
تنخواه گردانی است که بر میدارند و باز استهلاک
مینمایند سر جایش میکندارند پس بالاخره ۱۷ میلیون
مخارج شرکت نفت است و ۱۷ میلیون را که از ۷۹
میلیون کسر کنیم ۶۲ میلیون عایدی خالص شرکت
نفت میشود که اگر شمالین قرارداد گلشایین کس
را موافقت کنید تا ۴۲ سال دیگر ملت ایران
را از سالی ۶۲ میلیون لیره محروم کرده اید بلاوه
اگر نفتی که دولت انگلیس برای بهره خودش به
صن بخص میبرد بقیعت حقیقی معامله کند متجاوز از
صد میلیون در سال ضرر ملت ایران است
نتیجه این میشود که بمدت ۱۲ سال دیگر مبلغ مزبور
غیر از آنچه خرج بهره برداری بشود بملت ایران
تعلق خواهد گرفت و چنانچه نفتی را هم که اکنون
بهره انگلیس از شرکت نفت بخص میبرد با بهره
دولت انگلیس یا با شرکت های حمل و نقل بقیعت
حقیقی نفت معامله کند شاید عایدات دولت ایران
در سال از ۱۰۰ میلیون تجاوز کند که مبلغ مزبوره
برابر مبلغی است که اکنون در این حساب برای
حق الامتیاز دولت ایران تعیین شده است

در سال ۱۳۲۳ وقتی تحریم امتیاز نفت تصویب
رسید بعضی از اعضاء حزب توده و اشخاص موافق
سیاست شوروی بمن اعتراض کردند و وارد مذاکره
و بحث شدند نظریشان این بود که موازنه سیاسی وقتی
درست میشود که اول موازنه را برقرار کنید و بعد
مراقبت و نظارت نمائید که برهم نخورد و میخواستند
که یک قراردادی هم نظیر قرارداد شرکت نفت برای
دولت شوروی تصویب شود

گفتم دیگر برای ایران چه بیاند که موازنه را
حفظ کند ما می خواهم که مجلس چهاردهم بهیچ دوائی
امتیاز ندهد و هر وقت هم که منقضی شد آنرا که داده
است الفاه کند

دولت انگلیس وضعیتی ایجاد کرد تا بتواند
بمقصود برسد و در دیکتاتوری تشکیل داد و ایران
را دچار اختناق نمود تا قرارداد سال ۱۹۳۳ به
تصویب رسید بر فرض اینکه من باشما موافقت بکنم

آیا تصور می کنید که این مجلس برای دولت شوروی که بیش از هشت رأی ندارد امتیاز تصویب کند ؟

اکنون سؤال میکنم آیا صلح بین المللی اقتضا میکند که ما سیاست موازنه منفی را تعقیب کنیم و دولت انگلیس هم از حمایت کمیانی دست بکشد تا ایران بتواند معادن نفت خود را استخراج کند و با هردولتی که احتیاج نفت دارد معامله نماید یا اینکه دولت شوروی شرکتی مختلط تشکیل دهد و معادن نفت شمال را هم آن دولت استخراج نماید؟

اگر وثیقه صلح بین المللی طریقه اول است دولت انگلیس از منتهت نامشروعی که در حکم من بعی است باید صرف نظر کند ۱۰۰ میلیون لیبر در آن جنک خرج چهار روز دولت انگلیس بود و در جنک آینده شاید خرج دوروز هم نشود.

و چنانچه نیست استیضاح ما بیورد است و از مذاکرات دیروز آقای رزم آراه در مجلس سنا بطور برمی آید که او را برای اجرای قرارداد مساعد و کس آورده اند .

امیدوارم که نمایندگان حساس و وطن پرست بسینه این نامحرم دست زد بزنند و با دادن یک ورقه کبود ثابت کنند که ایرانی به تسلیم وطن خود تن در نمی دهد

دردر کجا افسران برای دفاع از حقوق مملکت جنک میکنند و کشته میشوند ولی در این مملکت سیه می خواهد دست و کلا را ببندد و تسلیم شرکت نفت کند ای مرگ بر آن کسانی که بجای خدمت خیانت بوطن را پیش خود قرار میدهند

در هر کجا افسران برای دفاع از حقوق مملکت جنک میکنند و کشته میشوند ولی در این مملکت سیه می خواهد دست و کلا را ببندد و تسلیم شرکت نفت کند ای مرگ بر آن کسانی که بجای خدمت خیانت بوطن را پیش خود قرار میدهند

خیر خواهش هستم هرگز نمی خواهم یکروز آرام از این مملکت برود بنده دلم می خواهد رزم آرا باشد ولی بمملکت خدمت کنده ولی اگر شما با قرارداد مساعد کس موافقت کنید شما یک تنگی برای خودتان باقی گذاشته اید که هیچوقت نمی توانید آنرا ازین برید این هرایض را من درخیز شخص خودتان عرض میکنم حالا فکر کنید و بقول فرانسوی ما کاری آلازور بکنید اگر شرکت نفت جنوب از شما تشکر کند اما آن گریه وزاری و ضجه ملت ایران شما را نیست و نابود خواهد کرد فکر بکنید جوابی که بمن میدید از روی فکر باشد

رئیس - آقای دکتر علوی - بنده نمی خواهم وقت گرانبهای مجلس را که باید بر رفع دردهای مردم صرف شود زیاد از آنچه کلازم است اشغال نمایم و از این لحاظ لزومی نمی بینم بیش از چند دقیقه صحبت کنم

آقایان محترم همه مسبوق هستند که در جلسه ۲۸ شهریور ماه ۱۳ نفر از اعضاء کمیسیون نفت تصیم گرفتند اگر دولت تازه روز دوباره لایحه نفت نیفا یا اثباتاً اظهار نظر نکند استیضاح نمایندگان نمایندگان محترم اقلیت که قبل از بنده استیضاح فرمودند همه میدانیم از افراد وطن پرست این مملکتند و احساسات و موافقت خیر خواهانه آقایان محترم بر کمتر کسی پوشیده است و یقین دارم آقایان فرمایشان را با خلوص نیت بیان داشته اند اگر چه بنظر بنده در چنین موقع حساس که وقت مجلس نمایندگان محترم باید صرف رفع مشکلات مردم شود طرح این مباحث طویل و عریض از جهت مورد ایراد است یکی اینکه مسائلی که اینجا بیان شد خارج از موضوع استیضاح بود که منظور از آن الزام دولت بتعیین یک روش سریع در مورد نفت بود دیگری اینکه بیانات آقایان بنظر بنده از لحاظ مبنای حساب و اطلاعات ایراد هائی داشت که باید دولت برای روشن شدن افکار و اذهان مبادرت بیا سخ سریع وقایع کننده بنماید

آنچه را که دیروز آقای نخست وزیر در مجلس سنا راجع بموضوع نفت بیان کردند روش دولت را نسبت بلیحه روشن کرد و چون آقای نخست وزیر نظر خودشان را دیروز در مجلس سنا اظهار داشتند اصل موضوع استیضاح اینجانب منتهی میشود (و کتر بقائی - از اول هم منتهی بود) و استیضاح خود را مسترد میدارم و اطمینان دارم که آقایان نمایندگان محترم اقلیت هم مثل بنده از این اظهار عقیده آقای نخست وزیر که اصل موضوع استیضاح بود و از این امیدواری که دیگر جریان امروز قضایای نفت روشن میشود خوشوقت خواهند شد (مکی - ابدأ بهیج وجه ما که از شرکت نفت حقوق نیگیریم)

مسلم است وقتی مردم دسترسی بخبار و اطلاعات صحیح و دقیق پیدا نمودند از گرداب تردید و بلاتکلیفی و تاریکی خارج میشوند . اساساً امتیاز نفت یک موضوع معاصیاتی و اقتصادی است و باید در روی آن پارقم و معاسیه تصیم گرفت و اغراض سیاسی را کنار گذارد (مکی - در لندن تحصیل کرده اید) این نوع امور به صورت غالباً بین دولتها و شرکتها انجام میشود و متأسفانه معلوم نیست بچه جهت در کشور ما این موضوع هادی و اقتصادی بصورت فرض سیاسی

تجلی کرده و توأم شده است و حال آنکه وظیفه دولت این است که در روابط خود با شرکت نفت قلم را در دست گرفته با معاسیه دقیق و روی حسابهای اقتصادی و تجارنی حقوق عادلانه و منصفانه و حقه ملت ایران را تعیین نموده وصول کند و نتیجه این بررسی و معاسیه فنی و اقتصادی را با اطلاع عموم برساند . کمیسیون نفت با حرارت وجدیت قابل تقدیری ساعات متعددی در هفته مشغول بررسی سوابق و مدارک مربوطه می باشد و پس از مطالعه و بررسی کامل نظریه خود را بخیر و صلاح مملکت گزارش خواهد داد

مکی - از یک نماینده شرکت نفت پیش از این نباید توقع داشت چشم جوان های مملکت روشن رئیس - آقا اینجا اظهار عقیده میکنند این عقیده شان است

رئیس - آقای نخست وزیر - آقایان محترم در مدت ۳ ماه و نیم که اینجانب انتخاب ریاست دولت را دارا هستم دومین کابینه اینجانب مورد استیضاح قرار گرفته و اینجانب و همکارانم جلسات عهده را برای شنیدن فرمایشات و کلا و عرض جواب آن صرف نموده ایم در صورتیکه اگر با اهمیت این استیضاحات توجه فرمائید ملاحظه خواهند فرمود در مقابل کارهای مهم و حساس کشور کوچکترین لزوم و وجوبی را نداشته و جز ائتلاف وقت نتیجه دیگری ندارد

آقایان امروز که خاتمه ماه ۷ سال است هنوز بودجه سال ۲۹ در مجلس مطرح نشده و در نتیجه کلیه سازمانهای کشور بواسطه معین نبودن بودجه خود بلا تکلیف و مغایر جری را که بایستی برای احتیاجات خود مصرف نمایند معلوم نیست در نتیجه همین عدم توجه و با وجود مصرف اعتبارات بیشتر کلیه احتیاجات اقلیت گرانتر و در غیر موقع تهیه شده متلاوتی پارچه لباس زمستانی افراد بوقوع خود تهیه نشده و اذیت آمده نشود در وسط زمستان بایستی با هبله پارچه آنرا با قیمت گزاف تهیه و در انظار جز نتایج غیر مطلوب از دیگری نخواهد داشت

تمام لواج مهمه دولت تاکنون در مجلس را که همه کشور بانتظار تصویب آنها بوده اوقات عزیز و گرانبهای مجلس بایستی صرف مطالبی شود که کوچکترین تأثیری رانندارد

آقایان در دو استیضاحی که شده اولی ۱۵ روز پس از تشکیل کابینه شده که ماهیت آنرا توجه فرمودند . دومی راجع بامری است که اصولاً خلاف جریان مجلس و خلاف رویه و مشی دائمی مجلس شورای ملی بوده است

بهر است اگر این قسم اوقات عزیز و گرانبها را تلف نکرده و این قسم کلیه افراد کشور را بانتظار ننگاریم چه امروز هردولتی بایستی برخوردار از حد اکثر کمک نمایندگان محترم بوده و با نگاه آنها بتواند بدون ائتلاف و وقت شب روز خود را صرف بهبود وضع بنماید والا دولتی که شب و روز خود را بخواهد صرف استیضاح کند دیگر نمیتواند قدم مؤثری برداشته و یا پیشرفت حساسی در امور بنماید

ولی موضوع استیضاح آقایان وجواب اینجانب استیضاح آقایان شامل دو قسمت مجزی است مطالبی که راجع بمسائل مختلف بحث شده و یک مطالبی که راجع بنقطة مطرح گردیده .

ضمن استیضاح نمایندگان محترم مطالبی قابل توجهی ملاحظه شد از جمله یکی از نمایندگان محترم ضمن بیانات مشروح خود و بررسی نقطه از لحاظ اجتماعی این قسم نتیجه گرفته اند که علل اصلی و واقعی عدم پیشرفت ملت ایران و دلیل عقب ماندگی ما از کاروان تمدن امروزه شرکت نفت میباشد حتی برای اثبات مدعای خود توضیحاتی فرمودند . در این قسمت بایستی برض برسانم که برای یک ملت زندنی چون ملت ایران کافرتهای متعددی حیثیت و استقلال خود را حفظ کرده بسیار زنده و قوی قابل قبول است اگر عدم پیشرفت خود را باین قبیل مسائل مربوط دانسته و وقتی چنین مطالبی اظهار شد در ذهن کلیه جوانان کشور موقمات مؤثرترین فکر رسوخ باید خود قبول چنین فکری است که باعث عقبتانگی و ریاس خواهد شد

اگر چنین افکاری در سوابق امر شنیده می شد جای تعجبی نبود چه گاه گاهی در گذشته اگر ابری در آسمان پدیدار میشد برخی اشخاص سست عنصر آنرا نظر خارجی ویا اگر بکاد مخالفی میوزید آنرا توجه و تصمیم دیگران میدانستند اگر ما بخواهیم مثل کلیه ملل زنده مرتباً پیشرفت کرده راه تمدن و ترقی طی کنیم بایستی این نیل افکار در ما رسوخ نمایم چه آن روزی که افراد کشور بخواهند ترقی نموده مثل ملل زنده در تمدن کنونی پیشرفت نمایند مداخله و نظریه بیخ خارجی یا هیچ قدرتی ممکن نیست کوچکترین تأثیری را دارا باشد من که یک ایرانی هستم از پشت این تریبون با صدای رسام بگویم آقایان چرا ما خود را اقتدر ضعیف و نجیب ارائه داده این قسم خود را تابع نظر و نیت خارجی نشان دهیم که بگوئیم جوان امروز کشور ما و باز اینجهل و نادانی دست و پای ما بوسیله آنها است اگر چنین است باید حرکت این زنجیرها را گسسته و از آن رهائی یابید ولی متأسفانه چنین نیست سر عدم موفقیت .

- حس بدبینی
عدم اعتماد و اربابان
عدم وجود یکانگی و وحدت
عدم قبول مسئولیت
عدم وجود حس فداکاری و از خود گذشتهگی
پس بایستی این فکر را از نظر دور کرده بر رفع معایب و نواقص برای پیشرفت حقیقی پرداخت
۲- راجع بلوله کشی آب
در آبانماه ۱۳۲۵ بموجب تصویب نامه شماره ۲۹۹۰۴ - ۱۱ - ۸۰۵۰۸۰۸ دولت وقت این شهرداری تهران و مؤسسه مشاوره فنی الکترونیک و شهرداری قرارداد منعقد گردیده که بر طبق آن مؤسسه

اللهم صلح
دکتر نبوی
عرب شبلی
ابتهاج

از مجلس شورای ملی تشکیل گردید و در این جلسات قرارداد منعقد بین شهرداری تهران و الکترونیک مورد دقت مخصوص قرار گرفت و پرونده های امر رسیدگی دقیق بعمل آمده تذکرات کمیسیون برای راهنمایی دولت بسیار مؤثر بوده و مورد استفاده قرار گرفت و بر اساس همان نظریات و تا حدی کمزوره قبول مهندسین مشاور بوده طرح قرارداد متمم تنظیم گردید و شهرداری تهران آنرا امضاء نموده و برای اجراء بسازمان لوله کشی ارسال داشته است . این متمم قرارداد مبتنی بر دو اصل است یکی تمدید مدت قرارداد قبلی الکترونیک برای مدت ۳ سال و نیم که بموجب تصویب نامه شماره ۱۲۴۷۲ مورد موافقت دولت وقت قرار گرفت و دیگر پرداخت حق العمل مهندسین مشاور بر اساس مخارج واقعی آنها از ابتدای کار تا تحویل لوله کشی آب تهران مشروط باین اختیار که صورت حساب های آنها بوسیله محاسبین خبره رسیدگی و بازرسی بشود و هر گاه جمع مخارج مهندسین مشاور در تمام طول مدت قرارداد قبلی و این متمم قرارداد از ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال تجاوز نماید شهرداری تهران تعهد پرداخت مازاد بر مبلغ فوق را نداشته باشد .

بنابر آنچه توضیح داد شد تمدید قرارداد اصلی شهرداری با س الکترونیک و شرکاء مبتنی بر تصویب نامه مورخه ۲۲ - ۱۰ - ۱۳۲۸ مقدار حق العمل مهندسین مشاور بر حسب مخارج واقعی ایشان میباشد و دولت همواره تذکرات نمایندگان محترم و راهنمایی های کمیسیون مختلطی را که برای رسیدگی به پرونده لوله کشی تشکیل گردیده است .

یکی از نمایندگان محترم ضمن بیانات خود جملات و مطالبی نسبت بکمیانی و کارمندان آن فرمودند تصور میکنم فعاشی و بد گوئی در مقابل وجود حق مسلم موردی نداشته اگر ما حق مسلم و واقعی داریم بایستی با استدلال و بیان بجا بخواهیم و الا با بد گوئی و ناسزا موفق نشده و ناسزا موفق نشده و حتی این رویه به حق مسلم مامکن است لطف بزند آقای مکی ضمن بیانات خود بمجلس مؤسسان حملاتی کرده و مطالبی اظهار داشتند مجلس مؤسسان طبق قانون و مقررات کشور از خود شخصیت های برجسته شما نمایندگان تشکیل گردید و طرز تشکیل مجلس مؤسسان شاید بی سر و صدا ترین و با نظم ترین عمل دولتهای وقت بوده است آقایان که در مقابل هر عمل و کاری هزاران تظاهر میفرمایند در آن موقع دیده نشد کوچکترین تظاهر و عکس العملی در مقابل تشکیل مجلس مؤسسان بنماید و آنکه مگر مجلس مؤسسان چه کرده چه عمل خلافی انجام داده چرا ما بایستی بدون قضاوت و توجه مطالبی را ذکر و نکاتی را بر زبان آوریم .

موضوع و توجیه شما اگر با اختیارات شاهنشاه ایران و سایر سلاطین قلمی جهان توجه کنید خواهید دید اصولاً حدود اختیارات ایشان نسبت بسایر پادشاهان بسیار ناچیز است پس نه تشکیل مؤسسان و نه تصدیقات

آنها و نه جریان کار و عمل آن هیچ يك موضوع و مطلبی نبوده که مورد توجه خاص قرار گیرد و یا حملاتی ننمایم .

ولی بیانات آقای دکتر هادی بن اجازه داد که يك حقایق تلخی را بر عرض مجلس شورای ملی برسانم چه همان قسمی که فرمودند ایشان از موافقت دولت بودند ولی بایستی سؤال کرد علت تغییر عقیده ایشان نسبت به دولت چه بوده است .

اگر توجهی بمطالب ایشان بشود ایشان ۳ علت را ذکر فرمودند .

اول - خود اینجناب پیشنهاد واگذاری قسمتی از کار مردم بخود آنها نموده که ب فکر آقای دکتر هادمت بفریه کشور میباشد بایستی سؤال کرد جناب آقای دکتر مکرشما از روز اول ندیدید که در صدر برنامه دولت اینجناب این مطلب بود مگر برای خود شما تشریح نشده با تمام این مسائل چرا از اول رأی اعتماد دادید آیا این هدرشما صحیح است دوم - اظهار فرمودید اینجناب در پیشگاه شاهانه نسبت به بستان مجلس اقدامی کرده ام آیا این اقدام محرمانه بوده یا علنی اگر محرمانه بوده شما از کجا اطلاع حاصل کردید اگر علنی بوده بایستی همه بدانند چگونه آنرا سری میدانید و تازه علت این تقاضا چه بوده مگر من در این کشور نبوده و در بین این مردم زندگانی ننموده ام پس جعل این چنین نظریا نشر چنین فکری از قول يك شاهنشاه مورد ندارد .

راجع به آئین آقای قوام السلطنه به ایران که من ایشان را آورده ام ذکر این مسائل هم باعث تأسف بسیار است مگر قوام السلطنه حق آمدن به ایران و بپهن خود ندانداشته مگر مانع و رادعی برای آمدن ایشان بوده است چرا ورود ایشان را کانون فساد و بی نظمی بایستی حساب کرد .

ولی خوب است آقای دکتر از من سؤال فرمایند تا بر عرض مجلس برسانم علت تغییر عقیده شما چیست و چرا از موافقت صرف نظردر حقیقت در صف مخالفین داخل شده اند من از مجلس شورای ملی تقاضا دارم برای یکمرتبه در عرض هیئتی از بین خود تمین کنید تا در دره کیلومتری شهر تهران رسیدگی کرده و به آنها مشخص شود يك نماینده از نخست وزیر چه میخواهد و مردم بیچاره يك شهری چه میکنند .

آقای دکتر من نمیتوانم تمام مردم شهرری را کتف بسته باسم آنکه شما وکیل هستید جهت انتخابات انجمن شهر داری تسلیم شما نمایم شما تصور کنید که این تهدیدات و اظهارات بشیزی ارزش دارد ؟ من برای خدمت بهیمن و کشور عزیز خود قد علم کرده و در مقابل این قسم بیانات بی جا و این قبیل نظریات غیر عادلانه ایستادگی خواهم کرد چه مردم بیچاره این کشوری از این قدرت تحمل این قبیل فشارها و نظریات غیر عادلانه را ندارند اگر جناب آقای دکتر مایل هستید از امکانات افکار خود مطلع گردید تمام اهالی شهرری برای بیان حقیقت حاضر و میتوان در مدت قلیلی بکلیه سکنه تهران نشان داد اگر رزم آرا عنصری ضعیف و نعت او امر شما باشد خوب و لایق ولی اگر بخواهد از حق مردم بیچاره و حقوق عموم دفاع کند شخص چار و خائن است شما فضاوت خود را مینمایید ولی اکثریت مجلس و افراد نجیب

ملت که من انتظار فرود آنها میکنم از جریان امر آگاه هستند همان قسمی که گفتید چه خوب بود ماسک همه را بر میداشتنند تا آنوقت ملاحظه میکردید در زیر ماسک های کنونی و صورت های فریبنده چه اشخاصی هستند .

من پس از ۵۰ سال زندگانی ۳۲ سال خدمت قطع بدانید ماسکی جز حقیقت و درستی نداشته ولی صراحتاً میگویم من اسباب دست و وسیله اجرای اعمال و نظریات اشخاص نشده و نخواهم شد و تا آخرین لحظه با تمام قوا ایستادگی خواهم کرد مرا تهدید بر رفتن از این شغل نکنید اگر درست شخص شما است تقاضا دارم لحظه قصور ننمایید چه من این قبیل مشاغلی را که از دستهای لرزان - فکرای هر اسان و تصورات واهی داده شود طالب نیستم مقام خود را در نتیجه توجه شاهانه و تقویت اکثریت شجاع و ثابت مجلس و افراد نجیب و اصیل ایرانی دارم من مقام منزلی که بدست اشخاص بوده و من واگذار شود نخواسته و در پی آن نیروم سؤال کردید من چه کرده ام اگر نظر مخالف و افکار خصوصی را بکنکار گذارده منظره پنج ماه قبل کشور و حال را در نظر مجسم کنید آنوقت خودتان خواهید گفت که تفاوت محسوس نموده .

ضمناً بایستی بر عرض مجلس شورای ملی برسانم آقای دکتر هادی از حدود ادب و نزاکت خارج شده و کلماتی را بزبان آوردند که درخور شأن و مقام يك نماینده نیست و رسماً از پیشگاه مجلس شورای ملی تقاضای رسیدگی باین بی نزاکتی را دارم چه اگر قرار شود در مجلس شورای ملی که مرکز قانونگذاری کشور و نمایندگان برجسته ملت است از روی خلاف ادب و نزاکت با دولت که نماینده شاهنشاه و ملت است رفتار شود دیگر نمیتوان امید بکوچکترین نتیجه و عملی داشت لذا بایستی قانون مجلس و دولت از این قبیل حرکات زننده و اعمال غیر مطلوب يك و منزه شود

آقایان - استیضاح و کلاهی محترم راجع بنف از اینجناب امری بی سابقه میباشد چه تاکنون رسم و رویه و مقرراتی در مجلس شورای ملی وجود داشته که امروز متأسفانه مشاهده میشود که برخلاف این سنن و رویه عمل شده زیرا هر لایحه که دولت بمجلس شورای ملی تقدیم نموده برای رسیدگی و بررسی بکمیسیونهای مربوطه مراجعه و پس از بررسی و اظهار نظر بکمیسیون در مجلس طرح و تکلیف آن تمین گردیده است - لایحه نفت نیز در تاریخ ۲۶ اردیبهشت ۲۸۴۶ توسط جناب آقای ساعد تسلیم مجلس شده و مجلس حاضر قبل از تصدی اینجناب در اواخر خرداد ماه ۲۹ طبق پیشنهاد جناب آقای دکتر هلوی یکی از نمایندگان محترم که خودشان استیضاح فرموده اند بکمیسیون خاصی احاله نموده

اینجناب در تاریخ ۵ مهرماه بریاست دولت منصوب و چون وزیر دارائی چند روز بعد به تهران آمد بلافاصله پس از ورود شروع بررسی پرونده نفت نموده چه اقدامی بدون بررسی قبلی ممکن نبود در همان موقع نیز مراتب بکمیسیون نوشته شده بعد هم مجلس تعطیل و کمیسیونی وجود نداشت که سابق خواسته شده تقدیم شود پس از خاتمه تعطیل بلافاصله پس از تقاضای کمیسیون کلبه سوابق مربوطه تسلیم کمیسیون شده نماینده دولت آقای

دکتر پیرنیا نیز بکمیسیون معرفی و مرتباً در جلسات شرکت نموده است و حتی مراتب بر عرض کمیسیون رسیده . اگر توجهی بجزریان امر فرمایند بخوبی درک خواهند نمود که وقتی دولتی پرونده امر را تسلیم کمیسیون و نماینده خود را معرفی کرده قطعاً موافق بوده چه اگر موافق با لایحه نبود نه پرونده تسلیم و نه نماینده معرفی میشد بطوریکه ملاحظه میفرمایند دولت وظائف قانونی خود را انجام داده و بانتظار گزارش کمیسیون و مجلس میباشد رئیس - فقط استیضاح کنندگان می توانند مطابق ماده ۱۷۷ بطور اختصار جواب بدهند آقایان هم طوری تشریف ببرند بیرون که مجلس از اکثریت نینقد . آقای صالح - فرمایشات آقای رزم آرا قسمتهای مختلفی دارد که البته آقایان محترم استیضاح کنندگان هر کدام در سهم خودشان جواب آنرا خواهند داد اما آنچه راجع ببنده است ایشان در دو قسمت فرمودند یکی بنده نصیحت کردند که اینطور فکر نکنم زیرا فکر اینکه يك شرکته مانع ترقی يك کشوری است برای یکمرتبه یا يك ملت زنده است دیگر راجع به اوله کشی تهران وارد بحث شدند يك اطلاعاتی که واقعاً ناقص بود باطلاع مجلس شورای ملی رسانند ولی آن نتیجه موضوع را که باعث اصرار و ابرام و تدرکرات بود در مجلس سنا و در جریان اعلام از بنده در خود مجلس شورای ملی مکرر تذکر داده شده بود موضوع را کاملاً بسکوت گذارند و رد شدند و آن این است که يك قرارداد مدتش منقضی شده مطابق قانون باید برای تمین قرارداد جدید اعلان مناقصه داده شود و هر کس در مناقصه برنده شد با قرارداد را بپندد و ایراد بنده این بود که هر قدر اطهران بدون رعایت مناقصه اینکار را کرده منتهی جناب آقای رزم آرا آنچه بنظر بنده میآید دلیل عمل خودشان را فقط این قرار داده اند که يك کابینه دیگری عمل فلعطی کرد ایشان هم که خودشان را يك مصعب بزرگ اجتماعی میدانند نباید عین آنرا تکرار کنند اما در موضوع مضرات اجتماعی این امتیازت و اینکه بعقیده جناب آقای رزم آرا نباید این فکر در ملت ایران رواج یابد که شرکت نفت و یا بکمیسیون دیگر لیاقت قابلیت این را دارد که مانع ترقیات يك کشور بشود و اظهار کردند که اصلاً ذکر این مطلب هم زنده است بنده نمیخواهم بجناب ایشان تذکر بدهم که برای نخست وزیر چنین صلاحیتی پیش بینی نشده است که بوکلای ملت نصیحت بکنند ولی برای توضیح نظر خودم ناچارم يك جملاتی را بر عرض برسانم موضوع يك بینی و بدبینی اتفاقاً یکی از مسائلی است که در دوره حیات اجتماعی بنده همیشه مورد توجه خودم و تمام دوستانم بوده است همه زیادی همیشه بن ایراد میگرفته اند که شما بیش از اندازه خوش بین هستید حقیقت امر این بوده است که من همیشه عقیده داشته ام و دارم که باید بظاهر امور با نظر خوش بینی نگاه کرد و در هر امری بد بین نبود برای اینکه اگر چنانچه انسان با سوء ظن و بدبینی هر امری را تلقی کند ممکن نیست

موفقیت پیدا کند که در زندگانی خود يك قدم مثبت بردارد باید با نظر نیک بینی اقدام نمود اما اگر نگر یا افرادی پیدا شوند که بر بخورند باینکه نیک بینی آنها صحیح نبوده است و در تجربه با آنها ثابت شود که اشخاصی و مقاماتی که نسبت باینها نیک بینی بودند در واقع استحقاق این نیک بینی را نداشته اند و باز هم جنبه نیک بینی و امیدواری بخود بگیرند تصور میکنم حکم آن سفاهت خواهد بود یکی از اقوام نزدیک ما که چند سال است بر حمت ایزدی پیوسته در فامیل بنده نسبتاً ست ریاست داشت همیشه بامیکت از طفولیت که تمام خرابی این مملکت در اثر نفوذ انگلیسهاست از آن موقعی که ما مدرسه میرفتیم این پیرمرد بنا نصیحت میکرد که شما در کارهای اجتهای ایران اصلاً وارد نشوید برای اینکه انگلیسها طوری در تمام شئون اجتماعی مملکت رخنه کرده اند که هر قدر شما کوشش بکنید سرخودتان را بسنگ بزنید نتیجه ندارد بنا بودی خودتان منجر خواهد شد این حرف را بنده از طفولیت می شنیدم ولی خود آقای رزم آرا میدانند که تاریخچه زندگانی بنده سراسر بر بوده است از فعالیت من همیشه میتوانستم مثل خیلی ها که این کار را کرده اند راه خار چه رایش بگیریم و از ایران بروم خود آقای رزم آرا میدانند که چقدر موارد مختلف پیدا شده است که ست های بسیار حساسی بن داده میشد که من بکشورهای خارجه بروم و نرفتم من میتوانستم يك زندگانی سائنی چه در کارهای دولتی چه در کارهای اجتماعی پیش بگیرم و نزدیک بر حله سیاست که آن قوم محترم و متوفای من همیشه ما را بر حذر می صکرد از نزدیک شدن با او ، از او دوری بکنم ولی من هر قدر تجربیات زندگانیم یادتر شد امیدواریم به آتی این کشور زیادتر شد من یقین دارم در این کشور استعدادی هست يك کسانی در این کشور سکنی دارند با وجود خواهند بود همانطور که بارها در برابر بزرگترین حوادث تاریخ ایستادگی کرده است و استقلال خودش را در طول متجاوز از دوهزار سال نگاه داشته است در آتی هم کشور ایران و ملت ایران اگر من شخص نالایقی باشم و نتوانم حقوق او را حفظ کنم افرادی خواهند آمد که ملت ایران را نجات خواهند داد (شوشتری - با نهایت خداوند) البته با نهایت خداوند تعالی شامل حال ایران هست و خواهد بود ولی جناب آقای رزم آرا فرقی است بین اینکه انسان يك جریانانی را مستحضر بشود و بروی خودش نابورد و یا در مبارزه اجتماعی بر نغورد و وقتی که بر خورد بیک هیبی او را بگوید و تریف کند تاملت خودش را آگاه کند و ملت خود را برای مبارزه علیه آن کانون فساد مهیا فرام و ده سال قبل از آن که از مدرسه بیرون آمده بودم و با اوضاع اجتماعی و سیاست ایران آشنا شده ام در مراحل مختلفه زندگانی بنده در مدلیه وجه در وزارت دارائی وجه بعد از آن همیشه بمن ثابت و مسلم بوده است که بزرگترین دشمن ملت ایران شرکت نفت است (صحیح است) شرکت نفت مثل يك سرطانی این جسم نجیب ایرانی را چسبیده و او را به طرف مرگ میبرد من يك فرد ایرانی اگر

بن ثابت شد بعد از يك عمر که تماس با دوسهها داشته مذاکرات ملاقات های سیاسی غیر سیاسی نموده ام اگر بمن معلوم شده باشد که شرکت نفت بزرگترین دشمن ایران است و ننگگذار است که این ملت يك روز خوش بخودش به بیندو کیل ملت باشم من و اینرا نگویم جناب آقای رزم آرا این دلیل بر آن نیست که من میخواهم ملت ایران را مایوس بکنم من ملت ایران را دارای استعداد و نبوغ و بزرگی میدانم من یقین دارم از همین ملتی که امروز دچار فقر و بدبختی و مرض و بیچارگی است يك نیروی عظیمی در بطون او نهفته است که يك روزی خائنین این مملکت را مجازات خواهد کرد و حقوق این ملت را خواهد گرفت یکی از نمایندگان محترم در ضمن استیضاح خودشان اشاره کردند بقدر هادیتی که بزعم ایشان هر روز بمملکت ایران ضرر وارد میآید در اثر بی تکلیف ماندن این لایحه الحاقیه و من با اینکه اطمنان دارم آن نماینده محترم کمال حسن نیت را داشتند اظهار ایشان بجناب آقای رزم آرا قوت داد که در جلسه مجلس سنا بگوید که من موافق لایحه هستم و الا تا آنوقت نه ایشان و نه هیچ نخست وزیری جرات این را نمیکرد غیر از آن آقای ساعد بیچاره يك نخست وزیر آگاهی مثل آقای منصور الملک آمد اینجا و هر چه کردند آقای دکتر مصدق که نظر خودت را بگو اظهار نکرد چون او میدانست که با خصومت و دشمنی ملت ایران مواجه خواهد شد همین جناب آقای رزم آرا ۳ ماه تمام مضایقه داشتند از اظهار اینکه آیا موافقت یا مغایر آقا ما چرا استیضاح کردیم دو ماه و نیم پرونده این کار را نمی فرستادند بعد هم که کمیسیون بایشان صریحاً نوشت که شما اظهار عقیده بکنید و الا ما شما را استیضاح خواهیم کرد جواب کتبی که دادند در پرونده است در آنجا نوشته اند که من منتظر گزارش کمیسیون هستم هیچ اظهار عقیده ای نغیا یا اثباتاً راجع باینکه این لایحه صحیح است یا صحیح نیست نکردند و حال اینکه در هیچ دوره ای سابقه نداشته است که يك نخست وزیری تقاضای اقدام راجع بیک لایحه دولتی در مجلس بکنند بدون اینکه بگوید نظر من راجع باین لایحه چیست ایشان زرنگ هستند مرد با هوش هستند من تصدیق میکنم حقیقه خیلی کم نظیر است آقای رزم آرا در هوش و ذکاوت ولی مضایقه داشتند که این را بگویند برای اینکه میدانستند با طوفان خشم ملت ایران مواجه خواهند شد اما این بیان شما جناب آقای دکتر هادی که با کمال حسن نیت اظهار کردید به آقای نخست وزیر این جرات را داد که در جلسه دیروز مجلس سنا آنطوریکه بنده شنیدم و در روزنامه ها خواندم اظهار میکنند که اگر من موافق با این لایحه نبودم چرا نماینده بکمیسیون میفرستادم آنطور ظاهر اظهار کردید اکنون آقایان نمایندگان محترم متوجه این باشید که موضوع مناسبات ما با شرکت نفت موضوع پول موضوع مادی موضوعی که بشود آنرا بلایه خرید و روی آن حساب کرد نیست موضوع آن نیست که ما روزی فلانقدر لیره ضرر میکنیم یا منفعت میکنیم اولاً بنده انتظار

دارم همکار محترم من جناب آقای مکی که همشان در این مذاکره مباحثه راجع بقسمت های فنی این کار است ثابت خواهند کرد که آن قسمت راجع به سی و پنج هزار لیره فرمایش آقای دکتر هادی صحیح نیست بنده میگویم بر عرض اینکه این باشد یا دو مقابل آن باشد آقایان نمایندگان محترم آنچه ما تا بحال از منبع نفت گرفته ایم چه نتیجه ای برای ایران داشته است ؟ آقایان بخوبی بظاهر دارند در ذره اهل حضرت شاه فقید ابتدا قانون گذارند که آنچه از منبع نفت با ایران برسد ذخیره کشور بماند البته يك قانون خوبی هم بود و ما هم امیدوار بودیم چون نفت يك ماده دائمی نیست يك روز ممکن است مغیر روزنامه اطلاعات پاروژنامه های دیگر از آبادان خبر بدهد که نظر رو به نقصان گذاشته یا دیگر از جاهها نفت بیرون نیآید این يك کار غیر طبیعی نیست این کاری است که هر روز ممکن است اتفاق بیفتد .

رئیس - آقای صالح وقت شما نزدیک با تمام است

مکی - در آئین نامه وقت معلوم نکردم صالح - الان تمام میکنم و این ذخیره برای پرورش ملت ایران برای اصلاح وضع اقتصادی ایران برای اضافه نمودن تولید بکار برده شود و یقین شاهنشاه فقید هم نظر خرید داشت ولی کم کم ایشان را وادار کردند که از این وجوه بصرف خرید اسلحه برسانند بعد هم يك مقداری از آن وجوه صرف خط آهن شد و تمام شد خود آقایان نمایندگان محترم میدانند که سر نوشت آن اسلحه چه شد و سر نوشت آن خط آهن رسید الان هم جناب آقای دکتر هادی آقایان نمایندگان محترم ملاحظه بفرمایند هادیتی که گرفته شده و جناب آقای دکتر معظمی در یکی از جلسات دوره پانزدهم پیشنهاد کردند و تصویب شد که فقط برای کارهای تولید و برای اقتصادیات مملکت بکار برده شود (دکتر معظمی - هر موردش با تصویب مجلس منتهی بعد عوض کردند) این با کمال حسن نیت بود و پیشنهاد خوبی هم کردند مقصود ایشان هم همین بوده چون نفت که تمام میشود جای این هادیتی را يك چیز دیگر به گیرد و با این پول يك تسامیساتی بکنند نه اینکه آن پول خرج بشود ایشان پیشنهاد کردند اینطور باشد اما عملاً اینکه من میگویم این دستگامها گرفتار سرطانی شرکت نفت است عمل این وجوهی که بدست آمده به کجا رفته و وضعیت سازمان برنامه هفت ساله برای آقایان روشن است و محتاج بتوضیح نیست این سازمان برنامه متأسفانه باید گفت نه فقط يك سراب نیست چون یکی از آقایان نمایندگان فرمودند که این يك سرابی بود و ما امیدواری داشتیم بعد خودشان هم فرمودند نه قسمت دوم فرمایش ایشان را تأیید میکنم بنده میگویم که این يك بیابانی است برای تلف کردن سرمایه ملت ایران . آلمان هم صکه عایدات نفت را پیش پیش جناب آقای نخست وزیر وصول میکنند که من نمیدانم حتی برای اینکار دارند با ندارند صرف مخارج اداری و یا سازمان برنامه میکنند اینها هم تلف میشود ملت ایران از اینها فائده نمیبرد پس بنابراین آقایان جمله نکنید تصور فرمایند که از قبول این لایحه الحاقی يك

حایدانی بملت ایران میرسد که اگر شما آنرا رد نائیمویا تمویق در تصویب آن بکنید ضرری بملت ایران خواهد رسید، این حایدات را اگر مقابل هم بکنید برای ملت ایران بکار برده نشود، بنده يك نتیجه از این هرايضم ميگيم و مرخص ميشوم. چون ما درجهه ملی و فرا کسیون وطن این تصمیم را داشتیم که بعد از خانه استیضاح بدولت وره کبود بدهیم. ولی اینطور گفته میشد و يك راه حلی بنظر میرسد که نمایندگان محترم اکثریت چون لایحه مربوط به نفت است نسبت با ایشان رأی سکوت خواهند داد و این يك راه حلی بنظر میرسد ولی آقایان را آگاه میکنم که با این اظهاری که جناب آقای رزم آراه در مجلس سنا کردند مگر اینکه آنرا صریحاً پس بگیرند و یا بگویند که من آنرا ننگتهام با این اظهاری که کرده اند شما نمیتوانید دیگر رأی سکوت بدهید. (جمال امامی - اینها صحیح نیست آقا) جواب يك نخست وزیری که میگردد من با این لایحه العاقی موافقم وره کبود است (جمال امامی - اینها چه فرمایش است بمفرمائید)

رئیس - ماده ۱۵۷ می گوید توضیحات بطور اختصار و مورد اختصار هم منتهی بکربع است که تر از یکربع است ولی یکربع بفرمائید.

مکی - نمایندگان محترم توجه فرمودند که تمام بیانات آقای نخست در اطراف دو روز هرائض که بنده بسمع ملت ایران و بسمع مردمان آزاد دنیا رساندم. از لوله کشی صحبت کردند و از حوزما انتخابیه شهری بحث کردند و خلاصه از اینور و آنور صحبت کردند و نگفتند که جواب آنها مطالب صحیح و دقیقی که عالیترین مهندسين این مملکت نشستند و رویش حساب کردند و در دسترس بنده گذاشتند چه بوده است! اولاً آقای همکار محترم آقای دکتر هدایتی অভিهای مرتکب شدند، سوء نیتی هم نداشتند بعد من با ایشان توضیح دادم و این اشتباه از اینجا ناشی شده بود که ایشان تصور کرده بودند مقداری که از ذخیره مومی بیا میدهند جزو آن ۱۲ میلیون نیست. طبق این قرار داد منصوص و ننکهنی که ب مجلس پیشنهاد کرده اند، ما چهار شلیک میگردیم. دوشلیک اضافه گرفتیم ۵۰۰۰ مایدان مان اضافه میشود. ذخیره مومی هر وقت مال ایرانست. اولاً، ثانیاً این قرار داد در مجلس قبل هم عرض کردم بهتر دیوان بلخی هم ما برویم حق بجانب ملت ایران است ما اگر بدیوان بلخ هم برویم در آن موقعه که پانی تصدیق کرده که اینقدر حق ملت ایران را تضییع کرده، دیگر نمی تواند سرسوزنی کم بکند. اما در استیضاحی که کردیم در مملکتی که حساب در کارش نیست اگر در يك مملکت سیویلیزه یا دموکراسی دنیا زندگی میگردیم آن وزیر داد گستری که بلند بشود و بگوید که من حکمیت قبول کرده ام و بگویند من دزدی کرده ام و ۹۷ رأی بگیرد او را باید دم در مجلس داش بزنت هلناً مجلس شورای ملی دزدی را تجویز کرد گفت وزرا دزدی بکنند گفت حکمیت بکنند، گفت جنایت بکنند گفت فضات را پشت میز قضاوت مثل مهره شطرنج پس پیش بکنید و بنام قضات دروغ بگویند وزیر داد گستری...

رئیس - مجلس کی چه چیزی گفت؟
مکی - رأی مجلس منیش این بود فضات

روزیکه شما زمام امور را در دست گرفتید چهار چه هزینه های سرسام آور زندگی شد آرزوی که شما نان را در اینجا اوزان کردید گفت این قلب است تویر است. حالا يك ایران میدانند، اینهمه ترفی زندگی را مشاهده میکنند این بود تفاوت محسوس زمامداری جنابالی با سایرین و اما میگویند که چرا شما صحبت میکنید که شرکت نفت در گوشه ای از این مملکت دولت در داخل دولت تشکیل داده کسی که تب دارد نباید گفت که بترسد؟ ما باید بگوئیم تب دارد تا برود دنبال دوا، دولتهای این مملکت را شرکت نفت می آورد بیاناتی که همکار همیزم، آن سرباز ممانع آزادی دکتر مظفر بقائی، دوره گذشته در پشت این تریبون کرد که این آقا در زیر حمایت شرکت نفت زمام امور را در دست خواهد گرفت، غوغا کردند اینجا، ولی شد آقا شد دروغ نبود ما عملی بنیم دولتها را شرکت نفت می آورد و اما يك چیز دیگری که لازم بود بگویم اینستکه مجلس اقلیت و اکثریت ندارد، اگر بن اهانت شود، با اکثریت شده است و اگر با اکثریت اهانت شود بن اهانت شده، بن هم اهانت بشود تعصب مرا هم باید اکثریت بکشد. اقلیت باید در تحت حمایت اکثریت باشد در تمام دنیا من در این جا دیدم که آقای نخست وزیر برای اکثریت مجلس آوانتاژ میدهد من دیدم اینجا آقای نخست وزیر برای اکثریت وظیفه معین میکنند. شما حق ندارید برای اکثریت مجلس شورای ملی وظیفه معین کنید، مجلس شورای ملی اکثریت و اقلیتش مختار است در تصمیمی که گرفته شما حق ندارید که راه او نشان بدهید و ارائه طریق بکنید. این چیزها با خود مجلس است اما خواستم عرض کنم اگر شاهام مایلید که این لایحه مدافع داشته باشد بقیه بنده آقای دکتر علوی را بیارید و وزارت دارائی، ایشان خوب میتوانند دفاع بکنند.

رئیس - شما بوکیل حق اهانت ندارید.
مکی - آقا چرا استیضاح کردیم؟ آقای جمال امامی شما بفرمائید، شما گفتید استیضاح بکنیم ما که نمیخواستیم استیضاح بکنیم، ما میدانیم که استیضاح ما جز شنیدن همین حرفهائی که هیچ مربوط به نفت نبود، از لوله کشی، از شهری، از این قبیل خواهد بود. (آشتیانی زاده - آقای مکی شما بدستور آقای امامی استیضاح فرمودید؟) اجازه بفرمائید توضیح بدهم. در کبسون ایشان فرمودند که چون دولت از قانون مهر ماه تخلف کرده است و چون پرونده ما را فرستاده است و چون اظهار نظر صریح نکرده است دولت در این مورد خاطی و مقصر و قاصر است يك همچو بیانی بود (جمال امامی - صحیح است) پیشنهادی کردند و به پیشنهاد ایشان که رأی گرفتند ۱۳ نفر بودیم باقیان آراء تصویب شد. وقتیکه ایشان استیضاح کردند ما اکثر مسلمانی مطابق آیه با اهل الذین آمنوا و بالهدی و ما عهد کرده بودیم با همدیگر سیزده نفر بودیم، ما شش نفر هم بدنبال آقای جمال امامی آمدیم، برای اینکه خلف عهد نکرده باشیم و روی این زمینه بود که ما استیضاح کردیم و من خیلی تعجب میکنم که اگر يك نماینده بی شرافت از کرسی

پازلان بطح ملت ایران و برای هدایت ملت ایران و برای اینکه ناله مظلومیت ملت ایران را بکوش جهانیان برساند، اگر استیضاح کرد این نماینده حقاً وظیفه وجدانی خودش نکرده؟ و این نماینده بزم جناب آقای رزم آرا مجرم است، اما راجع ب مجلس مؤسسان توضیحی دادند. دنیای امروز دیگر زیر این مطلب نیروود. در این موضوع صرف نظر از تمام اختلافات مسلکی و مرامی با تمام دستجات همکاری خواهیم کرد وزیر بار حق و تو نیرویم ملت ایران زیر مقرراتی که باین صورت تصویب کنند نیروود. (آشتیانی زاده - این حرفها مال پیش بوده است) دنیای امروز دنیائی نیست که تسلیم این حرفها بشود امروز در تمام کشورها میآیند و از اختیارات هیأت حاکمه میگیرند و بملت تقویض میکنند. شما خودتان میخواستید ایران را تجزیه بکنید که من میخواهم اختیار مردم را بدست خود مردم بدهم پس چرا مآئید حق و تو درست میکنید که شرکت نفت استفاده کند. این يك حقه بازی است، دنیا امروز زیر این بار نیروود. گفتم باید ۲۰ هزار نفر مثل مکی کشته شود تا بتوانند سوار بشوند در دنیای امروز در دنیائی که با سرعت برق و اتم دارد روسوسیا لیزم پیش میرود، این خیلی مسخره است که آن مجلس مؤسسان قلابی است. گذشته از این حرفها بتصدیق قالب نمایندگان که همینجا نشسته اند، می دانند که مسخره بوده (آشتیانی زاده - صحیح است) می دانند تصمیاتش دستوری بوده غیر قانونی بوده. شما وضع غیر عادی در این مملکت بوجود آوردید. شاد رئیس ستاد بودید پس از واقعه شوم دانشگاه يك حکومت نرور و يك حکومت وحشت در این مملکت ایجاد کردید، تمام مخالفین را گرفتید هر کس نفسش در آمدخواستید او را از بین ببرید و حتی برای وکلای اقلیت دوره ۱۵ شما نامائی نوشته اید که ساب مصونیت بکنید ما را از مجلس بگردانید. آنوقت در يك چنین شرائطی يك مجلس مؤسسان قلابی و پوچ آمدید درست کردید، رأی ریخته تویش حالا ما بیائیم آن تصمیات مجلس مؤسسان يك مرتبه دیگر زنجیر بدیغتی و اسارت را بدست و پای این ملت به بندیم، محالست آنکسانی که این فکر را کرده اند، باید این آرزو را بگور ببرند. (آشتیانی زاده - برای پنج شش ماه ممکنست رأی بدهند بعد عوض بکنند) شرکت نفت باید این آرزو را بگور برده بلی اگر يك روزی هم مجلس مؤسسان تشکیل میشود با خواست ملت ایران و برای سعادت ملت ایران باید تشکیل شود، نه برای زنجیر کردن ملت ایران و اگر آن مجلس مؤسسان تشکیل شد، آنوقت من بشما خواهم گفت که اختیاراتی که گرفته اند چگونه لغو می کنند و در سایر اصول قانون اساسی هم چگونه دست خواهند برد (صحیح است) با قانون اساسی که بدست مجلس مؤسسان قلابی از بین نرفته به آن وفاداریم و برای حفظ آن قسم خورده ایم و بآنهم وفادار خواهیم بود. (یکی از نمایندگان - این درست است) این بود آن مجلس مؤسسان تیمار سبیه بقول آقای دکتر بقائی در دوره گذشته اگر خاطر آن باشد بآن آهنگ مخصوصشان دستکناز آور آینه خوابی که برای ملت ایران دیده بودند خوابی که برای قانون اساسی دیده بودند. در آن استیضاح هم گفتم که موافق آن قانون اساسی نخواهند تپه بدهند و بعد

هم داده بودید، آن تغییراتی که دادند در مجلس مؤسسان آیا بطح ملت ایران بود؟ بطح سعادت ملت ایران بود؟ مادریک وضعی گرفتار هستیم که دنیا متوجه ماست نام مردم آزاد جهان میخواهند ببینند ما یعنی نمایندگان ملت ایران در مقابل اینهمه فجایع اینهمه جنایات شرکت نفت اینهمه بدیغتی چه خواهیم گفت؟ بنده با عهد و رقم ثابت کردم آقای وزیر دارائی - معاون وزارت دارائی بنا بود جواب مرحمت کنند ثابت کردم که مجموع واردات کل کشور ایرانست، مطابق آماری که الان توی کیف منست و مطابق آن از کلبه گمرکات هم در حدود ۲۷۵ میلیون تومان میگیریم و اگر شرکت نفت وارداتش در برابر باشد ۵۶۰ میلیون تومان میشود. و اگر این ۵۶۰ میلیون را با لیره حساب کنیم ۶۰ میلیون لیره میشود، اگر نفت جنوب ایران را معانی ببرند. گمرک ورودی اگر داده شود، ۶۰ میلیون یازد در سال باید بدهد. این در کجای دنیا مستحسن است که يك نخست وزیری بلند شود پشت تریبون و برای پایمال کردن همین ۶۰ میلیون بیانی بکند که چهار روز بیشتر در این مملکت نخست وزیر بماند آقای نخست وزیر همه مامردنی هستیم، همچس جز خدا ما متعبدیم که نخواهد ماند. همه میبرند، کل نفس ذائقة الموت. هیچکس باقی نمی ماند ای خوشا کسانیکه نام نیک گذاشتند وای بسدا بجال آن کسانیکه نام نیکرا تبدیل بنام زشت بود کردند، و برای همیشه در تاریخ ماند نامشان. زندگی رجال سیاسی دنیا ممکنست پایک عمل تمام عملیات شصت ساله و هفتاد ساله خودش را بدنام بکند و هه پشه اسم بد رویش بماند و يك کسی ممکنست شصت سال در منجلاب بدنامی زندگی کند ولی يك مرتبه يك عمل از او سر بزند و برای همیشه نامش در تاریخ جاویدان بماند. شما بر سر رو راهی قرار گرفته اید شما با الان بنام سعادت ملت ایران از پشت این میز تشریف ببرید بیرون و بشرکت نفت بگوئید که من خیانت نمیکنم یا بداند، ولی باید بداند که این نام زشت و لکه تاریک در تمام تاریخ ایران خواهد ماند و در تاریخ شما هم خواهد ماند.

رئیس - آقای حائری زاده بفرمائید
حائری زاده - موضوع استیضاحی که ما داشتیم ظفره و تملل و تسامح دولت بود راجع باحقاق حق ملت ایران ما میگوییم هیچ مومنی برای آنکه ملت ایران به حقوق حقه خودش برسد مناسبتر از امروز نیست و پنجاه سال کیانی یا قبل از این کیانی داری با افعال و مسامحه داخلی آنوقت موقع مناسب قلدری و حقه بازی پیدا کرد حقوق ملت ایران را برده موقع که مساعد شد بنام مسامحه کرد باید از حقوق ملت ایران کاملاً دفاع کرد من بجناب رزم آرا امیدواری داشتم میگویم که شخص نظامی است و ممکن است يك فداکاری بکند، این حس ترس و جبن و ضعف را زیر پای بگذارد و در مقابل کیانی بایستد و مطالبه حقوق ملت ایران را بکشد. ملت اینکه رجال کار آمد در این مملکت یا نغله میشوند و یا در زوایای مجلس ها زندگانی بکنند غیر از این دستگاه کیانی ملت دیگری نماند، زیرا اگر آدم لایقی که صاحبانه

باشد حاضر نیست در مقابل دو چشم او غارتگرهای انگلیسی حسابش را ببرند و ساکت بشینند، همیشه سعی می کند مصادر آموزشهایک اشخاص ضعیف ترسو و بدبختی باشند که بگونه فکری و چیزهای کوچک و این صندلیهای تنگین سه روز قناعت بکنند و مطالبه حق خودشان را نکنند من امید داشتم که رزم آرا نظامی است، بایستد و مقاومت کند و از ایشان خواهش کردم که شما بیایید از این موقعیت استفاده کنید، موقعیکه دولت انگلستان دارای حکومت سوسیالیست است خودش صنایع فولاد را بانکها را راه آنها را ملی میکند، از دست دیگران و صاحب امتیازان می گیرد و بدست دولت انگلیس و بنفع ملت انگلیس اداره میکند، او نمیتواند مانع عمل ما شود يك حکومت سرمایه داری در انگلستان نیست که بر اثر مخالفت با مسلکش برای سر کوبی ملتی حاضر باشد نطقی را که بوی راجع بیرمانی که نفت آنجا را ملی کرده اند بملوی آقای مکی بود که در تمام جراید منتشر شد که ما باید امروزه برای ملی کردن صنایع هر ملتی، که برای مملکت خودش میکند کمک بکنیم (دکتر بقائی - نخست وزیر بیرمانی قول نداده بود) مرد باید باشد مطالعه حقتش را بکند من خیلی متاسفم که در کبسون نفت هستم و يك آدمی که خیلی احساساتش رفیق است مطالعه بعضی اوراق حقیقه مرا متأثر میکند. من در مجالسی که بین گلشایان و کس تشکیل شده است میخواندم پنجاه ورق آن گزارش نخواندم و دیدم این دولت علیه ما رجالی که رفته اند برای صحبت کردن شهادت اینکه بگویند اساس اینکار فاسد و خرابست نداشته اند میسر شده با اساس امتیاز مخالف هستیم. می گویند نه ما مخالفتی نداریم مجلس چون رأی داده است که برای استیفای حقوق ایران که تضییع و تفریط شده است بسا شما وارد مذاکره شویم. بسا شما صحبت بکنیم که يك کمکی بکنید راجع به بعضی مواد - طلبکاری که برود گدائی پیش بدهکارش این دستگاه خواهد شد - حقوق ما را بعات ضعف نفس ماست که دیگران میبرند، آنها این لیاقت را که حق ما را ببرند در این دنیا ندارند. دولتهای ترسو دولتهای ضعیف موجب میشود که تسلیم میشوند در مقابل مطامع خارجهای، من هیچ احتمال نمیدادم که رئیس دولت در مجلس همچو اظهاری را بکند. و یقین دارم که هیچ ایرانی نمیتواند خود را حاضر بکند که يك کیانی اجنبی همان ریشه اهی که از هندوستان کنده شد در ایران ریشه اش گذاشته شود و مملکت به بدیغتی کشانده شود و این کارها را بکنند این ترس و جبن و ضعف است که در مقابل این حرفها ساکت می نشینند در حال ما. موضوع استیضاح ما این بود، ما میگوئیم که اگر دولت دستکاهی که خودش نت را اداره بکند ندارد و مصلحت میدانند که يك کیانی خارجی، شرکتی، مؤسسه ای نفتش را اجاره بدهد آنها اداره کنند اجاره ای بماند بنده پس چرا خودش يك شرکت نفت ایران درست کرده است شرکت نفت ایران با سرمایه ایرانی مشغول معامله برای استخراج است. اگر دستگاه ندارید پس چرا پول این مملکت را در این راه نغله میکنید بگوئید ما دستگاه نداریم. اگر شما دستگاه دارید

حرکت نفت ایران درست میکنند برای استخراج فعالیت میکنند، پولی که برای برنامه مبلغ وزیرایش صرف استخراج نفت و مطالعات اکتشافی شده است چرا خرج میکنند؟ چرا برای ملی شدن این مسامحه میکنند؟ گذشت آن روزگاری که دولت انگلیستان فرمانروای جهان بود و کشتی او در خلیج فارس میآمد و دیکتاتوری ایران را میرزاند و هر چه میگفت قبول میکردند. روسیه قویتر از انگلستان است، قرارداد شرکت مختلط نفت کان لم یکن شناخته شد. قرار داد آقای قوام السلطنه با روسها راجع بشرکت نفت با اینکه ۴۹٪ بامیداند هیچ طوز نشد، آب آرزای تکان نخورد، ضعف نفس رجال است که این روبا صفنان بر ما حکومت می کنند (صحیح است - احسن) انگلستان در مالک شرق حکم مرض سل را پیدا کرده بود، پوش پوش در اینجا رخته میکرد، نفوس از بین میرفت و قتلگاه اسکلت بیروح و بیجان درست میکرد، خوبخانه معالجه مرض سل امروز پیدا شده است، دیگر بشر خیلی تقویت شده است و دیگر وحشت و اضطرابی از میکرب سل قدیم نداریم، یک جو همت و غیرت و رشادت لازم دارد، چیز دیگری نمی خواهد که این حل بشود. (آشتیانی زاده - بارک الله سید سیدرشید رشیدی هستی) یکی از ناطقین معترم میفرمودند وقت مجلس صرف میشود در این توضیحات و موضوعات محاسباتی و این حرفها، آقایان با آنکه من اهل دقت در این حسابها نیستم ولی آقایانی که نشسته اند حساب کرده اند و وارد حسابها هستند میگویند تفاوت عملی که ما باید حقوق حقه مان را استیفا بکنیم بجائی می رسد که این هایدات ما مطابق عایدات مملکت خواهد بود و نباید یکشاهی مالیات از این ملت بگیریم، یک ملتی را که جل و یلاش را حراج می کنند برای پنج شاهی این در مورد همه چیز نافذ است ولی در مقابل یک کمیانی غارتگر، کمیانی که در شرح حقوق جزائی باید تعقیب جزائی بشود یعنی در امتیازنامه خودش تمام اثانه و اینه را در انتهای مدت بدولت ایران واگذار می کند و یکجا با بختیاریها صحبت میکنند که این ..

یک همچو کمیانی کلاه برداری را شما در محکمه های لندن در محاکم انگلیسی تعقیب بکنید آنها این کمیانی را صالح برای این مملکت نخواهند شناخت این آقایان در مقابل یکشاهت روسیه تسلیم شده اند من از رجالی که در دستگاه دمکراسی تربیت شده بودند و تشریفات بودند چندان امیدی نداشتم زرق و برق دستگاههای اروپائی آنها را مایوس کرده بود که جدا بایستند و مطالبه حقوق ما را بکنند ولی از یک نفر سرباز که معروف است بهوش معروف است بقلعات من هیچ انتظار نداشتم من یقین دارم که این یک مهر کلامی بوده است و دبروز در مجلس سنا یک هیاهویی شده است و همچو سهوی شده والا چه کسی طرفدار قرارداد گلشایان گس میتواند باشد اشکال ما استیضاح ما برای چه بود مای گفتم چرا بدفع الوقت میگذرانید؟ حالا که موقع متناسب است برای رد ولتاه این قرارداد شومی که با زور و فشار از ملت ایران گرفته اند باید تصمصیم گرفت چرا پرونده ها و روسیه ها را زودتر بگسیختن فرستاده

کافی بدهد نمانند شما آدم بنیاد شریفی بود میگفت من وارد سیاست اینکار نیستم توضیحاتی از او میخواستیم اول چون در مصاحبه گلشایان و گس وارد بود یک توضیحات و اطلاعاتی مثل یک ممبر بامیداد و هیچ حاضر برای اینکه اظهار عقیده ای بکنند نبود گاهی به او فشار می آوردیم که عقیده خود شما چیست؟ میگفت که من مأموریتی ندارم میگفتم آخر عقیده شخص خود در این قضیه چه میگفت عقیده من برای خودم محفوظ است من این رویه و دستور پیرنیا را پسندیدم چون اوصح داشت که اینطور بگوید من از اینکه دولت بزرگداشتش را کنار گذاشت و ملت ایران و نسلهای آتیه ایران را فراموش کرد و یک مشت انگلیسی را در نظر گرفت من از این قسمت متأسفم و گله دارم من یقین دارم که رزم آرا قلباً هیچ موافق با این لایحه نیست ولی من تعجب میکنم که شاپرا این حرف را بزیند (یکی از نمایندگان - شاید نگفته اند) یک موضوعی که میگویم بعضی برسانم و خیال نمیکنم که محتاج بیعت باشد موضوع مجلس مؤسسان است که اینجا مطرح شد مادر اول هر مجلسی که آمدیم قسم خوردیم که حافظ قانون اساسی باشیم اعلیحضرت همایونی هم اینجا آمده قسم خورده است که حافظ قانون اساسی باشد قانون اساسی ما یک فصلی دارد که می نویسد حقوق سلطنت ایران و چندین ماده است من دو سه ماده اش را بیشتر قرائت نمیکنم یکی اصل ۲۰ است مینویسد که سلطنت و دره ای است که بپوهت الهی از طرف ملت بشخص پادشاه مقوض شده است که نماینده مملکت باشد این يك ماده ماده دیگر که اصل ۳۹ باشد هیچ پادشاهی بر تخت سلطنت جلوس نمیتواند بکند مگر اینکه قبل از تاجگذاری در مجلس شورای ملی حاضر شود با حضور اعضاء مجلس شورای ملی و سنا و هیئت وزراء برقرار ذیل قسم یاد نماید عبارت قسم نامه را توجه بفرمائید من خداوند قادر متعال را گواه گرفته بکلام الله مجید و به آنچه که نزد خداوند معترم است قسم یاد میکنم که تمام هم خود را مصروف حفظ استقلال ایران ننوده حدود مملکت و حقوق ملت را محفوظ و محروس بدارم قانون اساسی مشروطیت ایران را نگاهبان و برطبق آن و قوانین مقرر سلطنت نمایم و در ترویج مذهب جمفری اتنی عسری سعی و کوشش نمایم. الی آخر یک اصل ۴۴ دارد مینویسد شخص پادشاه از مسئولیت مبری است وزراء و دولت در هر گونه امور مسئول مجلسین هستند شاه هیچگونه مسؤلیتی ندارد اصل ۴۰ کلیه قوانین دستخطهای پادشاه در امور مملکتی وقتی اجرا میشود که بامضای وزیر مسئول رسیده باشد و مسئول صحت مدلول آن فرمان دستخط همان وزیر است مقام قدس شاه نباید آورده شود رأی و اراده ایشان در کار مملکت نباید مؤثر باشد وزیر رأی و اراده اش باید مؤثر باشد وزیر مسئول است وقتی که اراده او دخالت پیدا کرد بضرر هر کس واقع شد حمله خواهد کرد و آن مقام متزلزل میشود ما قسم خورده ایم به قانون اساسی و میل نداریم که ایشان در کار ما دخالت بکنند و اراده خودش و اهوال

مستر بون میفرماید آنجا متزلزل بکنند اصل ۴۹ دستور فرامین واحکام برای اجرای قوانین از حقوق پادشاه است بدون آنکه هرگز اجرای قوانین متعویب و یا توقیف نماید (آشتیانی زاده - جان مطلب همین جا است) دیگر صریحتر از این ماده ای ما نمیتوانیم داشته باشیم اصل ۵۱ - اختیارات و اقتدارات سلطنتی فقط همان است که در قوانین مشروطیت حاضره تصریح شده اختیار دیگری نیست (آشتیانی زاده - احسن درست است) این مجلس مؤسسان علیه السلام گذشت ما.

رئیس - آقای حائری زاده وقت شما تمام شده.

حائری زاده - اگر رئیس دولت صحبتی نکرده بود بنده هیچ نیگفتم مجلس نمیگذارد من حرفم را بزین نمیگویم این یک بحث حقوقی است.

دکتر بقائی - آقای رئیس ماده ۱۰۷ را ملاحظه بفرمائید راجع به استیضاح ماده مخصوصی دارد.

مکی - اول ماده ۱۷۰ را بخوانید.

رئیس - مدت توضیح بطور اختصار ۱ دقیقه مطابق با ماده این آئین نامه است ۱۰ دقیقه حق دارید صحبت کنید بنده ۱۹ دقیقه گذاشتم صحبت کنید مطابق ماده ۸۹ اگر آئین نامه است اگر میخواهید بر ترتیب صحبت کنید آن موضوع دیگری است.

آشتیانی زاده - مجلس موافقت دارد.

رئیس - باید مجلس رأی و اجازه بدهد.

حائری زاده - اگر کسی بخواهد توضیحی بدهد نباید از یک ربع تجاوز کند ولی در جائی که خود آئین نامه اجازه توضیح داده است این برخلاف موضوع است این مربوط بهمان ماده استیضاح است اگر ایشان صحبت نمیکنند منم صحبت نمیکنم.

رئیس - تأمل بفرمائید ماده ۱۷۰ بخوانند بعد هم ماده ۸۹ را قرائت کنید (ماده ۱۷۰ شرح زیر قرائت شد)

استیضاح کننده حق دارد پس از پاسخ وزیر یا وزیران مورد استیضاح در باب بیانات آنان توضیحات تکمیلی بدهد بشرطیکه آن توضیحات مختصر باشد

ماده ۸۹ را بخوانید که مدت توضیحات چهار است (ماده ۸۲ اشتباهاً بجای ۸۹ قرائت شد) هر یک از نمایندگان برای نطق خود باید قبلاً از رئیس مجلس تمهیل اجازه کند و بنوبت خود روی کرسی خطاب مطلب خود را اظهار نماید مطالب مختصر را ممکن است نمایندگان در محل خود ایراد نمایند مگر اینکه رئیس اجازه نطق در غیر از کرسی خطاب را ندهد (خنده شدید نمایندگان)

رئیس - آقا ماده ۸۹ این احث که بنده بشما تقدیم میکنم قرائت بفرمائید، (ماده ۸۹ شرح زیر قرائت شد)

حد اکثر مدت نطق در جلسه هلنی برقرار ذیل خواهد بود.

۲ - برای اظهارات مخالف و موافق نسبت بلوا و طرحها و توجیه طرح قانونی یا توضیحات مغربی که از لایحه دفاع مینماید و همچنین در موقع تقاضای رأی اعتبار از طرف دولت نیسمات

۴ - برای دفاع از توهین و یا تعریف نطق یا سؤال از وزیر و توضیح ثانوی در مقابل جواب وزیر و توضیح در باب پیشنهادات اصلاحی و توجیه پیشنهاد کفایت مذاکرات مخالف با آن و توضیح پیشنهاد فوریت و یا عدم فوریت ۱۰ دقیقه

رئیس - پس توضیح ثانوی در مقابل وزیر ۱۰ دقیقه است (مکی - این در مقابل سؤال است ولی اینجا استیضاح است) فرقی نیستند اینجا بطور مختصر نوشته و در اینجا تفسیر کرده (مکی - آئین نامه کابینطور نمیگوید) حالا هم مجلس اجازه بدهد ۱۰ ساعت صحبت بفرمائید بنده حرفی ندارم مطابق آئین نامه آقای صالح هم ۵ دقیقه زیادتر صحبت کردند ایشان هم ۵ دقیقه زیادتر صحبت بکنند ایشان یکدفعه صحبت کرده اند ممکن است بعداً بعنوان نطق قبل از دستور اگر مطلب مهمی دارند بعرض مجلس برسانند.

حائری زاده - من آدم متزندی نیستم رأی بدهند حرف میزنم ندهند حرف نمیزنم ولی موقعش می گذرد.

رئیس - باید برای بدهند (عده ای از نمایندگان - رأی لازم نیست اجازه بفرمائید که ایشان صحبتشان را تمام کنند) پس آقایان اجازه بفرمائید که ایشان ۵ دقیقه دیگر صحبت کنند.

حائری زاده - این قانون اساسی که نوشته شده و همانطوریکه بعضی آقایان معترم رساندم حدود و ثبوت مقام سلطنت را معین میکنند سه دفعه در بعضی از اصول قانون اساسی خواستند تصرفاتی بکنند (مکی - دستبرد زده اند) یکدفعه موقمی بود که در فاصله مجلس اول و دوم آمدند و آئین نامه انتخاب صفتی را میخواستند تبدیل بکنند به انتخابات ۲ درجه و بعد روی اصول قانون اساسی که چهار اصل باشد که يك اصلش در آن مدت نمایندگان را ذکر کرده است به آنها اصطکاک پیدا میکرد آن هیئتی که فاتح تهران بود در موقع انقلاب محمد علی میرزا را بیرون کرده بود لکن این مملکت اینجا با اینکه خودشان قدرت داشتند و فاتح بودند خود را صالح برای اینکه اصول قانون اساسی را عوض بکنند ندانستند مراجعه به تمام ایران شد آنچههای ایالتی و ولایاتی در تمام ایران بود از آنها استیذان کردند که ما میتوانیم تغییر در قانون اساسی بدهیم بدون اجازه ممکن نیست همه آنها اجازه شان را بانجمن ایالتی آذربایجان دادند انجمن ایالتی آذربایجان با موافقت هیئت مدیره طهران آن قانون انتخابات ۲ درجه را که منافی با آن ۴ اصل بود اجازه اجرا داد و اختیار داد به مجلس دوم که او اگر اصلاحی در قوانین بخواهد بکند ذیق باشد مجلس دوم که این اختیار را پیدا کرده بود و انتخابش با شرط تجدید نظر در قوانین بود فقط آن قسمت مربوط بانتهابات را قانونش را عوض کرد و انتخابات دودرجه تبدیل شد به انتخاب مستقیم و یکدرجه راجع به سایر اصول دیگر حرفی نزد ۴ اصل در آن موقع ملامت ایران عوض کرد و دیگر کسی خود را صالح ندانست که

دخالتی در این کار بکنند تا اینکه دیکتاتوری پیش آمد و یکدفعه این آمدند و طهران را گرفتند واحد علیه فرار کرد و رفت به اروپا و این بیچاره احمد شاه فرارش برای این بود که قرارداد ۱۳۱۹ انگلیسها را که مقدمه ای برای نطق بود امضاء نکرده بود جرم آن بدبخت همین بود خواستند او را در زندک تکیه تکیه در قانون اساسی خواستند بدهند که بعقوبت ملت ایران تخطی و تجاوز نمیشد میخواستند حقوق يك خانواده آچار را که فرار کرده بود بگیرند و به يك خانواده بهلوی بدهند به گاو و گوسفند کسی ضرری وارد نیامد حتی يك رشوائی هم به ملت ایران دادند که بیشتر ولیمه در ملت ایران حق نداشت که مداخله کند در این قانون اساسی اجازه داده اند که اگر شاه اولاد پسر نداشت مجلس حق دارد در این کار دخالت بکند و او ولیمه را بی اجازه مجلس نمیتواند تعیین بکند يك عملی بود بد یا خوب آن عملی که متکی بقانون نهم آبان ۱۳۰۴ است که حالا آن قانون قانونیست داشته یا نداشته و مجلس صالح بوده یا نبوده يك عملی انجام شد در مملکت و مدعی بلا مراضی آمدند عملی را انجام داد ولی مجلس مؤسسان اخیر مان این مجلس علیه السلام غیر از تمایل شخص شاه که ایشان در یکی از نطقها و کلاه را احضار کرده بودند خوشبختانه و باید بختانه بنده حضور نداشتم گفته بودند که ما همچو اصلاحی میخواستیم بکنیم و ما يك همچو تصمصیمی گرفته ایم شازاهم برای مشورت نخواستیم این همچو تصمصیمی گرفته ایم دنبال این تصمصیم تحریک شد شاگردهای مدرسه را آوردند تلنگر افغانه تفسیر قانون اساسی را خواستار شدند خواستند چه بکنند خواستند که حقوق ملت را سلب بکنند حقوق يك خانواده شخصی و فردی نبود مادر مجلس بودیم داد و فریاد کردیم استیضاح کردیم در مقابل چشم ما انجمن نظارت اینجا فرمان نماینده کی صادر کرد فرصت نیست از نظر عدد و ساعت و حساب که ۱۸۰ هزار ورقه را کروی هر ورقه ۲۴ اسم نوشته شده در مدت یکی دو روز بخوانند و نتیجه اش را معلوم بکنند عقلا مجال است فرمان صادر شد که فلانی و کبل است رفتند و يك چیز مزخرفی گذرانند که منافی حقوق ایران است و آن کان لم یکن شناخته میشود و این اصل قانونیست ندارد اخیراً در نطق اخیر اعلیحضرت همایونی که حالا معامول نیست که چه کسی این نطق را تهیه کرده بود رئیس دولت یا یکی از اعضای دولت یا هر که بود حتی اغلاط عبارتی داشت که حالا یاد من نیست فراموش کرده ام ولی در آن موقع خارج از نزاکت تشریفاتی دیدم که بگویم آن مجلس هم کان لم یکن بوده است که شما این فرمایش را میفرمائید ولی ما باید این موضوع را در يك مجلس رسمی حل بکنیم این حرفها خونیهای آزاد بخوانان این مملکت است جوانها هم که در این مملکت کشته شده اند خونشان برای حفظ قانون اساسی ریخته شده و ما حاضر نیستیم که خونشان از بین برود شما مجلس مؤسسان قلابی تشکیل بدهید و قانون اساسی را تغییر بدهید از این جهت من يك مختصری گفتم در مطلبی که در استیضاح بناسبت اینکه تمام این تغییرات برای تفسیح حقوق ملت ایران و مرعوب کردن نمایندگان مجلس است که نطق او را غارتگری به چپاول ببرد و الا من یقین دارم که شاه قلباً راضی باین حرفها نیستند

رئیس - آقای حائری زاده خواهش میکنم تمام بفرمائید استیضاح شما راجع به نطق بود که مجلس مؤسسان

حائری زاده - این فرمایشی که ایشان فرمودند فرمایشی نیست که ما بتوانیم با سکوت بر گذار کنیم ما حاضر بشدین فرمایش نخست وزیر نیستیم که بخواهد مجلس مؤسسان قلابی را رسمی بکنند ما ترا کان لم یکن میدانیم

رئیس - آقای دکتر هدایتی - آقایان ملاحظه بفرمائید که باز هم آخر وقت نصیب بنده شد (یکی از نمایندگان - قسمت است آقا) بله قسمت است بنده قبل از اینکه راجع به بیانات جناب آقای نخست وزیر جوابی داده باشم دو مطلب است که میخواستم بعرض مجلس شورای ملی برسانم یکی اینکه در اینجا چه از طرف ایشان و چه از طرف آقایان نمایندگان مسائل مختلفی بود مورد بحث قرار گرفت از قبیل مسئله لوله کشی که هم جناب آقای صالح مذاکره فرمودند بنسبانی و هم آقای نخست وزیر جواب دادند بنده می خواستم اینجا توضیح داده باشم که رأیی که در خانه استیضاح بدولت داده می شود اعم از مثبت یا منتهی منحصراً فقط و فقط مربوط به موضوع استیضاح خواهد بود و ربطی به سایر مسائلی که از طرف نمایندگان بحث شد با آقای نخست وزیر جواب دادند و صحبت کردند نخواهد داشت (عده ای از نمایندگان - برای آنها رأی لازم نیست) رأی لازم نیست رأی که داده می شود صرفاً راجع به موضوع استیضاح خواهد بود توضیح دوم بنده راجع است بسره تقاضای که از عرض بنده در جلسه گذشته مجلس شورای ملی راجع به موضوع ضرر ملت ایران شده است از این مطلب که بنده عرض کردم حد اقل ضرر ملت ایران از تأخیر در رسیدگی بقضیه نطق ۳۳ هزار لیره است بعضی ها اینچنین تصور کرده اند که بنده تسلیم هستم به چوچه من الوجوه اینجا خدمت آقایان عرض می کنم و توضیح میدهم عرض هفته گذشته ام را همانطوری که قبلاً عرض کردم و توجهی نشده بود این مبلغ ۳۳ هزار لیره حداقل ضرری است که عرض کردم والا ضرر مایش از اینهاست و امیدوارم در سایه توجهات دولتانی که باین امر حیاتی برای ملت ایران عنایت دارند واقفاً ملت ایران بعقوبت حقه خودش برسد (نمایندگان - اشاه الله) آقای نخست وزیر در جواب استیضاح بنده ایرادات مختلفی از بنده گرفتند بنده میدانم آقایان خسته هستند وقتشان را زیاد نمی گیرم ولی لازم است که بعضی از قسمتهایش جواب بدهم يك ایراد ایشان که بنظر ظاهر آ خیلی وارد و مشتمع میاید گفتند تو که ضمن برنامه دولت بلا یحه تقسیمات کشور رأی دادی حالا با آن مخالفت میکنی و آنرا لایحه تجزیه کشور خطاب میکنی ولی جوابش خیل روشن است و آن اینست که این مطلب را وقتی در منزل جناب آقای سردار فاخر حکمت همان روزی که کابینه ایشان را به مجلس معرفی فرمودند آقای نخست وزیر فرمودند اصل مطلب این بود که از تمرکز کار و امور مملکت و تفادیل بازی جلوگیری شود تمام نمایندگان هم که آنجا بودند این فرمایش ایشان را تصدیق کردند بنده هم به چوچه از جاده عدالت و انصاف خارج نشده ام لکن بعد از اینکه ایشان لایحه شان را آوردند

این هیئت در مقامه مردم بدین معنی
پیشنهاد کرده است که خود رفتن خدمتستان و هرس
کردن که آقای نخست وزیر ما بشما رای اعتماد دادیم و
محکم هم پشت سر شما ایستاده ایم ولیکن واقف
ایستیم که منکر معلم حقوق هستم منکر تحصیل کرده ام
و منکر دکتر حقوقم من وضع مرکزیت و هتم
مرکزیت را در سایر ممالک دیده ام و منکر هم
این ها را تحصیل کرده و هم اینها را تدریس می
کنم الان از این لایحه شما چیزی نمی فهم
گفتند چه جور؟ گفتیم مرکزیت و جور است اول
مرکزیتی که مرکزیت مطلق است و مخصوص
ممالک دیکتاتوری است شما که اینرا نمیخواهید
گفتند غیر دوم عدم مرکزیت است که مخصوص ممالک
کاملاً پیش رفته متدین است مثل سوئیس و آمریکا که
این را هم در مملکت ایران نبیند اجرا کرد شما
چه میخواهید بگویید؟ چون من اعتقاد ندارم به آنچه
که در خارج میگویند کما تجزیه طلب هستید برای
من توضیح دهید و مرا متقاعد بکنید گفتند بله بله
چشم بعد با هم صحبت میکنیم حالا وقت ندارم بنده
یکروز در همین مجلس صحبت پیش آمد و نزدیک
ایشان نشسته بودم یادداشتی دادم که باین سؤالاتی
که از ما میشود باید چه جواب بدهیم فرمودند منبشیم
با هم صحبت میکنیم بنده جواب قانع کننده ای از آقای
نخست وزیر نشدیم راجع باین موضوع عقیده من
کم کم قوت گرفت که این لایحه ای که آورده اند
برای مملکت خطرناک است و تصور هم میکنم که
اگر آقایان بقلب خودشان مراجعه کنند با آنچه که
من از خارج استنباط میکنم اکثر آقایان با این
لایحه با این وضع موافق نیستند (هدای از نمایندگان
صحیح است) این ایرادی بود که بنده گرفتم دوم
فرمودند (اورنگ - بگذارید آقا) اگر امر
میرماید بنده اصلاً جواب نمیدهم ملاحظه میفرمائید
که من چقدر تسلیم هستم و در خدمت آقایان ادب
بخرج میدهم بر خلاف آقای رئیس دولت که بنده
گفتند و بمن خطاب کردند که اختیار من و دولت من
بهدست شما نیست بیخشد آقای نخست وزیر بنده
تصور میکردم که شما انکارکنن بمجلس شورای ملی
است و از این فرمایشاتان بنده انتقاد میکنم که
صریحاً فرمودید (دکتر بقائی - انکار ایشان به
سپات امریکا و انگلستان است) بنده چون در آن
مکتب درس نخواندم من فکر میکردم که نخست
وزیر در مملکت مشروطه انکاش به و کلاهی مجلس
شورای ملی است ثالثاً مطلب سومی که بنده خیلی از
ایشان بعید میدانم با سابقه ای که با ایشان داشتم
بن نسبت دادم که من در بیاناتم از حدود ادب خارج
شدم من جوابی ندارم غیر از اینکه قضاوت در این مورد
را بمجلس شورای ملی واگذار میکنم هر قضاوتی که
مجلس کرد بنده تسلیم هستم که چه کسی از حدود
ادب و انصاف و عدالت خارج شده اما راجع باتهام
اساسی که بر علیه بنده پیدا کردند آقای نخست وزیر
خیلی هم در بیانش شاد و غلاظ بخرج دادند بنده
به آقای نخست وزیر حق میدهم که از من رنجیده
باشند برای اینکه انتظار نداشتند یکی از کلاهی
اکثریت اینطور و با این حیث و شدت بایشان حمله
کرده باشد این حق را ایشان میدهم ولی یک چیز

باشان حق میدهم و آن اینست که محو میگردد آقای
نخست وزیر که بنده تمام صفات و خصایص ایشان را
شردم و در اینجا به لایحه و کاورت بیست و یک نفر احترام
کردم و با شناسائی که بعضی من داشتم و در آنجا
بر اوصاف باخند کفایت خیر خواها و وطن پرستانه مرا
در این استیضاح آلوده بفرایض شخصی بکنند این
مثل رزم آرا که می شناسم و در مقابل این خصایلش
باو احترام بگذارم انتظار نداشتم که مثل شاهسی
چه جور عرض کنم (بعضی از نمایندگان - بگریه
آقا می شناسیش) مثل اشخاص عادی و معمولی
هر به ای که آنها به آن مستصحب میخوانند آن حرب را
بر علیه من استعمال کنند و بفرمایند که تو بغلط فرض
شخصی که داشتی با دولت مخالف شدی (دکتر
بقائی - آقا شما ایشان را درست نشناخته اید)
بله شاید من تمام خصایل ایشان را گفتم و نسبتهای
ناروا بایشان ندادم و انتظار نداشتم که رئیس دولت به
یک نماینده ای مثل من به نماینده ای مثل دکتر هدایتی
این نسبت را بدهد که من بغلط فرض شخصی دولت
را استیضاح کرده ام بنده در آقای نخست وزیر خودتان
خوب می شناسید آقایان نمایندگان محترم هم اکثر
بنده را خوب می شناسند خیلی خوشوقتیم که چون
خواستید که یک حربی را بر علیه من استعمال کنید
گفتید و گشتید در تمام زندگی من چون یک خال سیاه
پیدا نکردید یک نام بر بیضی را که نشود برای این
موضوع بهانه فرار داد پیدا کردید انتخابات شهری
قبل از دولت شما قبل از دولت آقای منصور قبل از
دولت آقای مساعد متوقف مانده و اصلاً آنجا
انجمن تشکیل نشده ربطی بدولت شما ندارد بنده هم
راست است از لحاظ علاقه ای که بشهر خود دارم به
آبادی شهری دارم میل دارم که انجمن شهری
زودتر تشکیل شود از ۵-۶ ماه پیش تا حال شهری
بدون انجمن می باشد بنده علاقه دارم که آنجا انجمن
داشته باشد ولی این امری نیست که شما بر علیه من
حربه قرار داده باشید و ببلای تمام افرادی که در
آنجا هستند یا از منسوبین یا از دوستان من هستند
فامیل من ۵۰۰ سال است که بان آب و خاک و به حضرت
مهدالظیم خدمت می کنند ممکن است آقای نخست
وزیر بین خودشان اختلافاتی داشته باشند ولی با من
اختلافی راجع بانتخاب شدن در انجمن شهر ندارند
و به همین جهت من نا اندازه کناره گیری کردم هر کس
در آنجا انتخاب شود هم شهری من است و نتیجه انجمن
هم برای من یکسان است برای اینکه آنها تمام
همشهریه ای من هستند با تمام اختلافاتی هم که در بین
آنها باشد اینها آقای نخست وزیر بن من سپید
هر کس هم که در انجمن شهر انتخاب شود از اشخاص
وابسته بفامیل من خواهد بود در این تردید نداشته
باشید مگر در یک صورت که ممکن است یک صورتی
پیش بیاید که مثل دوره ۱۵ که آقای نخست وزیر
خوب اطلاع دارید که سیورهای شهرداری تهران و
چانو کشهای آنها بیایند و دستوای آنها را بشا
دولت ببنهند و توقیف بکنند و آنوقت یک شخص
مردودی را که بنده چون هایت ندارم در پشت تریبون
اسم آدهام را ببرم (آشنایی داده از گروهی که

با آنها سخن میگویند دولت بخواهد بملن وسیله متوسل
شود و شهرداری تهران بوسیله سیورهایش آراء
صندوق حضرت مهدالظیم را بر بکنند آنوقت مگر
آزادی بر علیه من در بیاید والا بحال است و منتظر
که کسی دیگر غیر از بنده از آنجا انتخاب شود
و اشخاص مخالف من باشند چون فرمودید که رسیدگی
شود با کمال میل و امتنان قبول میکنم و استندامی -
کنم که جناب آقای نخست وزیر این وسیله ای را
زودتر بفرمائید شهری جزو نقاط مرزی یا نقاط
ایل نشین نیست که و کیش بطور فرمودی انتخاب
شود و ضمن خیلی روشن است، هنا بطوریکه فرمودید
مساکنش از ۱۰ کیلومتر هم کمتر است هر کس میتواند
در آنجا برود و تحقیق بکنند عرض بنده ابهامی نداشت
خواستم با آقای نخست وزیر عرض کرده باشد و خود
ایشان هم توجه فرمودند که هر کس می تواند تحقیقات
بکنند و خود جناب عالی هم می توانید تحقیقاتی بفرمائید
بهر ترتیب که میل دارید و بنده هم تقاضای در این
خصوص از سرکار ندادم خواهی من اینست که نیت
غیر اشخاص را مثل ایندفعه که کردید و از شما انتظار
نداشتم آلوده نفرمائید بنده بغلط فرضی مملکت به
خاطر ملت ایران بغلط فرضی نیت استیضاح کردم
دولت شما را بغلط مسئله ای که شما آنان در آن
ششدر گیر کرده اید و کش زودتر وارد میشوید باور
بفرمائید از روی غیر خواهی فرض می گم بزرگترین
معظور مملکت آقای رزم آرا اینست و بنده امیدوار
بودم که این قضیه راحل خواهد فرمود متأسفانه موفق
نشدید که اینکار را بکنید امید می نیست که اگر
شما بدانید باین زودیها این کار را حل بکنید و شما
که خواستید نیت بنده را آلوده بفرمائید علاوه بر این
که بن چسبیدگی ندارد و اشتباه میفرمائید بگذرد
چون خیلی از رقبا هم آمدند و از من قول
گرفتند و گفتند که صحبتی نکنم چون همه مرا خوب
میشناسند منم صحبتی بیش از این نمی کنم و راجع
باین موضوع هر ایش خودم را موکول میکنم پس از
رسیدگی موضوع.

رئیس - آقای دکتر هدایتی مورد اعتماد
تمام اهالی شهری هستند (صحیح است) آقای جمال
امامی بفرمائید.

جمال امامی - بنده لازم دانستم توضیحی
حضور آقایان عرض کنم چون آقای نخست وزیر در
ضمن بیاناتشان استدلال فرمودند که این استیضاح ما
وارد نبوده است بدلیل اینکه لایحه در کمیسیون بود
و پرونده هایش را فرستاده اند و نماینده دولت هم
برای اداء توضیحات و دفاع از پرونده در کمیسیون
حاضر شده بنده بعنوان یک عضو کمیسیون نیت لازم
دانستم اینجا توضیح بیشتری بدهم تا این آقایان
متوجه قضیه باشند بنده تصدیق میکنم فرمایش آقای
مکی را که در کمیسیون نیت پیشنهاد بنده تصدیق به
استیضاح دولت گرفته شد چرا؟ چرا بنده هم پیشنهادی
کردم دو سال پیشتر از موقع تدوین این لایحه الحاقیه
گذشته بنده از یکسال پیش استنباط کردم که دستهای
مرموزی در کار است که قسمت نیت لا یشعل بماند
چندین دفعه هم در جلسه علنی مجلس شورای ملی این
قضیه را بحث کردم و یک کمیسیون هم تا دولت نباید
وضوحی ثابتی بخود بگذرد کمیسیون نیت هم نتواند

تواند اعلام بکنند روزی که آقای دکتر مصدق
رئیس محترم کمیسیون نیت از من پرسیدند که فلانی
چه باید کرد گفتیم اگر بیائیم و بنشینیم و بگوئیم و
برخیزیم این یکسال صبر مجلس ۱۶ هم تمام میشود
بیاییم دولت را مکتب بکنیم تکلیف دولتی خودش
را اجرا بکنند تکلیف دولتی چیست؟ قانونی در دوره
۱۵ و ۱۶ مهر گذشت و دولتها را مکتف و موظف
بکنند که استیضاحی حقوق ملت ایران را از شرکت
نفت بکنند این قانون برای و کلاهی نگذاشته اند برای
دولتها گذشته است دولتها را موظف کرده اند که در
موضوعاتی که در دین استیضاحی حقوق ملت ایران نشده
است و با تأخیرات در تملی شده دولتها قیام پابن
صل بکنند بنده برخلاف عقیده آقایان دولتهائی را
که این لایحه را تنظیم کرده اند آورده اند بجلس
تقدیر میکنم چون شجاعت داشته اند منم باید شجاعت
داشته باشم و روشن بکنم و کیل مجلس یک تکلیف
آورد دولت هم یک تکلیف دارد اگر ما بیائیم اینجا
بگوئیم که هر دولتی که گشت سیاه و سفید زد خائن است
صحتی نیست گشائیان و ساهم توضیحی دادند که این
لایحه بفع مملکت است آورده بشما هر چه داشته ما هم
که نمایندگان ملت ایران هستیم می آئیم اینجا تصدیق
نمیگیرم و روش میکنیم بطوریکه عقیده من هم ایست
و عقیده همه ای از آقایان نمایندگان ولی اینرا نباید
بیائیم و برای دولتها جرم بدانیم که چرا این لایحه را
آورده این عقیده ایست و عقیده هم آزاد است و هر
دولتی هم که یک قدم جلو بگذارد و برود ه شاهی از
این طرح بیشتر بگذرد من از او منونم منتفی من قانع
نمی شوم شما قانع نمی شوید و کلاهی ملت قانع نمیشوند
لایحه را زد میکنیم و میزود دولت هم کار خودش را
کرده و ما هم کار خودمان را (مکی - معلوم می شود که
آن نامه ای که آقای مساعد از لندن فرستاده اند در
پرونده هست که کی گفته است این لایحه را ببرد
تراثت نفرموده اید) آقای مکی ما باین کاری
نداریم ما تکلیف خودمان را انجام میدهم لایحه را
هر کس آورده باشد آنطوریکه ما استنباط کرده ایم
بنده رأی مخالف میدهم و اگر آقایان اکثریت هم
رأی مخالف دادند این لایحه از بین می رود ولی آقای
نخست وزیر چرا ما استیضاح کردیم بطوریکه عرض
کردم شما تکلیفشان را راجع باین قضیه انجام
نداده اید الان سه ماه و نیم است که از هر دولت شما
میگذرد ...

رئیس - آقای جمال امامی تمام فرمایشات
شما توضیحی میخواستید بدهید.

جمال امامی - يك كلمه عرض میکنم برای این
توضیح آمده ام چون از بنده سؤال کردند چرا استیضاح
کردم بنده چه دولت شماچه هر دولتی چه دولت بعدی
بباید اگر لایحه نفت را مسکوت نه بگذارند و تکلیف
آنها نفی یا اثباتاً زمین نکنند آن دولت را استیضاح
خواهم کرد برای آنکه قانون را اجرا نکرده شما
تکلیفشان این بود که این قانون را اجرا بکنید اگر
این لایحه را مفید میدانستید بمجلس تقدیم میکردید
و خودتان هم میآمدید و وزیر دارائی نان هم میآمد دفاع
میکرد و اگر مفید نمی دانستید پس میگردید شما
میگوئید نماینده فرستادیم پرونده هارا فرستادیم البته
هر پرونده ای را که مجلس بخواهد دولت مکتف است

مجلس شورای ملی در این باره...
برای شورای عالی قائل بشوند...
اگر اعتبارات شما زیاد شد در این منگت...
شرکت نفت با امثال او در کارها نمیتواند...
میتواند يك كارماني بكنند كه شخص پادشاه را در...
مستور بگزارند ولي وقتي كه حقى برای خودش قائل...
نشود و نتواند قوانینى كه ميگذرد و تو بگند از شاه...
هیچکس انتظار نداشته داشت بقیه من مجلس...
موسسان و این خلق و تو يك اصلی است كه برای...
شخص قلمش رویش از هر كس بیشتر است هر كس كه...
خبرخواه شاه است باید بایشان عرض كند كه این...
اصل برای اعلیحضرت همایونی صلاح نیست این عرض...
بنده است.

مجلس شورای ملی در این باره...
برای شورای عالی قائل بشوند...
اگر اعتبارات شما زیاد شد در این منگت...
شرکت نفت با امثال او در کارها نمیتواند...
میتواند يك كارماني بكنند كه شخص پادشاه را در...
مستور بگزارند ولي وقتي كه حقى برای خودش قائل...
نشود و نتواند قوانینى كه ميگذرد و تو بگند از شاه...
هیچکس انتظار نداشته داشت بقیه من مجلس...
موسسان و این خلق و تو يك اصلی است كه برای...
شخص قلمش رویش از هر كس بیشتر است هر كس كه...
خبرخواه شاه است باید بایشان عرض كند كه این...
اصل برای اعلیحضرت همایونی صلاح نیست این عرض...
بنده است.

مجلس شورای ملی در این باره...
برای شورای عالی قائل بشوند...
اگر اعتبارات شما زیاد شد در این منگت...
شرکت نفت با امثال او در کارها نمیتواند...
میتواند يك كارماني بكنند كه شخص پادشاه را در...
مستور بگزارند ولي وقتي كه حقى برای خودش قائل...
نشود و نتواند قوانینى كه ميگذرد و تو بگند از شاه...
هیچکس انتظار نداشته داشت بقیه من مجلس...
موسسان و این خلق و تو يك اصلی است كه برای...
شخص قلمش رویش از هر كس بیشتر است هر كس كه...
خبرخواه شاه است باید بایشان عرض كند كه این...
اصل برای اعلیحضرت همایونی صلاح نیست این عرض...
بنده است.

رئیس - معینان رسیدند از آقای رفیع و آقای...
نوی و آقای منگل که قرائت میشود.
(شرح زیر قرائت شد)
پیشنهاد میکنم نسبت باستیضاح نفت رای ساکت...
گرفته شود نظر باینکه کمیسیون خاص برای...
موضوع نفت در مجلس تشکیل شده و هنوز...
گزارش آن به مجلس تقدیم نگردیده ضمن...
اعلام میشود باینکه ملت ایران و نمایندگان مجلس علاوه کامل...
باستیضاح حق ملت ایران را دارند فعلا با انتظار گزارش...
کمیسیون رای ساکت داده شود رضا رفیع (صحیح...
است)
ریاست محترم مجلس شورای ملی - راجع به...
استیضاح مربوط به نفت که فعلا مطرح است طبق...
ماده ۱۷۷ آیین نامه پیشنهاد می کنم پس از خانه...
مذاکرات رای ساکت گرفته شود. نوی
ساعت محترم مجلس شورای ملی - این استیضاح...
برای نفت جعل آمده و مصلحت نیست بدون مطالعه...
رای داده شود لهذا پیشنهاد می نمایم رای ساکت...
داده شود - معدل
رئیس - جناب آقای رفیع توضیحی دارید